

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΕ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) για το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ιονίου (ΕΘΠΙ)

Ιστοσελίδα διαβούλευσης: <https://ypen.gov.gr/diavouleusi/forums/topic/ethniko-thalassio-parko-ionioy/>

Ημερομηνία διαβούλευσης: 21 Ιουλίου – 22 Σεπτεμβρίου 2025

Ανάρτηση σχολίων: 22 Σεπτεμβρίου 2025

Θέση σχολίων: <https://ypen.gov.gr/diavouleusi/forums/topic/ethniko-thalassio-parko-ionioy/#post-12882>

A. Γενικά σχόλια

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου είναι ιδιαίτερα σημαντική. Το νέο Πάρκο θα καλύπτει ένα σημαντικό τμήμα του Ιονίου Πελάγους και θα συμπεριλαμβάνει 24 περιοχές του δικτύου Natura 2000 και σημαντικό τμήμα της Ελληνικής Τάφρου. Πρόκειται για μια εκτεταμένη περιοχή, η παγκόσμια οικολογική σημασία της οποίας θα πρέπει να αντιστοιχηθεί σε αποφασιστικά και αποτελεσματικά μέτρα προστασίας και διαχείρισης. Μάλιστα για τα μέτρα αυτά, πέραν των βελτιώσεων που μπορεί να γίνουν στον σχεδιασμό τους και προκειμένου να αντιμετωπιστούν δραστικά πολλά κενά εφαρμογής, απαιτείται η ενίσχυση της εφαρμογής του ευρύτερου πλαισίου πολιτικών.

Στα θετικά στοιχεία της υπό διαβούλευση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΕΠΜ) ανήκουν:

- Η αντιμετώπιση ζητημάτων οικολογικής συνδεσιμότητας, την οποία επιτρέπει η μεγάλη χωρική έκταση του Πάρκου.
- Η απαγόρευση των συρόμενων εργαλείων βυθού και ο εποχικός περιορισμός της αλιείας στο στενό παράκτιο μέτωπο.
- Η απαγόρευση της ανεξέλεγκτης αγκυροβολίας σε ζώνες προστασίας της Ποσειδωνίας και αντίστοιχα η χρήση οικολογικών ναυδέντων.
- Η πρόβλεψη μέτρων για πιο αποτελεσματική φύλαξη, αποφυγή συγκρούσεων πλοίων με είδη πανίδας, επιστημονική παρακολούθηση, αποζημιώσεις για ζημιές, χρήση τεχνολογικών μεθόδων για σκοπούς διαχείρισης.

Πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι τα παραπάνω σημαντικά βήματα προόδου αυτοαναιρούνται μέσα από τη συνέχιση των αδιανόητων περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά προγραμμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Οι δραστηριότητες αυτές είναι παντελώς ασύμβατες με την επίτευξη των σκοπών του Πάρκου, και οι προτάσεις της μελέτης, προσπαθώντας να στριμώξουν μια παγκοσμίως σημαντική περιοχή για πολλά είδη της θαλάσσιας πανίδας ανάμεσα σε οικόπεδα εξορύξεων, ή ακόμα και αποσιωπώντας το πιο ώριμο οικόπεδο και ορίζοντας κατ' επίφαση περιφερειακή ζώνη, είναι ακατάλληλες να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα ασυμβατότητας που παραμένουν.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τις προτάσεις της ΕΠΜ, εντοπίζονται ορισμένα κρίσιμα σημεία που δύνανται να βελτιωθούν σε σημαντικό βαθμό:

- Δραστικός περιορισμός δυνητικά επιβλαβών χρήσεων και πιθανή επανοριοθέτηση ζωνών έτσι ώστε, μέσω της διασφάλισης υψηλού βαθμού προστασίας σε σημαντικό τμήμα των ΖΠΦ, να επιδιωχθεί η επίτευξη του στόχου 10% για αυστηρή προστασία - η ΕΠΜ θα πρέπει να αποσαφηνίσει τον προτεινόμενο υψηλό σχετικά βαθμό προστασίας προκειμένου αυτός να μην είναι εικονικός.
- Μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στη λήψη μέτρων για αποτελεσματική αποφυγή των συγκρούσεων κητωδών και πλοίων.
- Ενίσχυση του προστατευτικού καθεστώτος για κρίσιμα ενδιαιτήματα, με προσδιορισμό ευρύτερων ζωνών προστασίας ή ειδικότερων μέτρων για την Ποσειδωνία και τη Μεσογειακή φώκια.

Σε ό,τι αφορά στο γενικότερο πλαίσιο πολιτικών, το οποίο αφορά άμεσα ή έμμεσα την υπό διαβούλευση ΕΠΜ, θα πρέπει να υπάρξουν οι εξής σημαντικές βελτιώσεις, προκειμένου το εγχείρημα του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου να μην μείνει στα χαρτιά:

- Εξορθολογισμός του συστήματος αντιστοίχισης ζωνών προστασίας και χρήσεων γης, ώστε να καλυφθούν οι παρατηρούμενες δυσαρμονίες και να μην προτείνονται χρήσεις που είτε δεν μπορούν να θεσμοθετηθούν είτε θα οδηγήσουν σε επιλογή ζωνών χαμηλότερης προστασίας.
- Καθιέρωση ζώνης μετατόπισης πορείας πλοίων για τη μείωση συγκρούσεων και περιοχών προς αποφυγή στη ναυσιπλοΐα, καθώς και ρύθμιση της ταχύτητας των πλοίων με ομοιόμορφο τρόπο σε έως 10 κόμβους έτσι ώστε να επιτευχθεί με χωρικές ρυθμίσεις και με μεγαλύτερη αποτελεσματικότερα ο κεφαλαϊώδης στόχος της μείωσης συγκρούσεων για τα κητώδη στο Ιόνιο.
- Πρόβλεψη ελέγχου της αλιευτικής πίεσης σε ευρύτερη κλίμακα, προκειμένου να μην υπάρξει ανεξέλεγκτη μετατόπισή της εκτός των Πάρκων, κάτι που θα αναιρούσε τους σημαντικούς στόχους προστασίας και διαχείρισης τόσο για τη φύση όσο και για τα ιχθυαποθέματα – σημειώνεται ότι εντός του Πάρκου το ποσοστό των ημερών αλιείας μηχανότρατας είναι περίπου 40%.
- Βελτιώσεις ως προς τη διακυβέρνηση των προστατευόμενων περιοχών, τη φύλαξη και την επιβολή κυρώσεων, καθώς και τη διασφάλιση επαρκών πόρων.
- Ακύρωση του προγράμματος εξόρυξης υδρογονανθράκων στο Κατάκολο. Το σχέδιο αυτό αποτελεί πηγή κρίσιμων απειλών για όλη τη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου.

B. Ειδικά σχόλια για προγράμματα έρευνας & εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων

- Προκαταρκτικά αναφέρουμε ότι η επίτευξη του σκοπού προστασίας του προτεινόμενου Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου (ΕΘΠΙ), δηλαδή η «[...] διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, [η] προστασία κρίσιμων οικοτόπων και ειδών, καθώς και [η] βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων. Συγκεκριμένα, το Πάρκο στοχεύει στην εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης επιβίωσης πληθυσμών θαλάσσιων ειδών που απειλούνται και χρήζουν προστασίας και οικοτόπων υψηλής αξίας, εξασφαλίζοντας οικολογική συνδεσιμότητα και ενισχύοντας παράλληλα την ανθεκτικότητα των οικοσυστημάτων απέναντι στην κλιματική αλλαγή» (σελ. 695), διακυβεύεται απόλυτα λόγω της συμπερίληψης σε αυτό του πιο ώριμου (καθότι βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης) οικοπέδου έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων «Κατάκολο», και γειτνίασης με το οικόπεδο «Μπλοκ 10». Το μεν πρώτο, αν και μνημονεύεται στα πρώτα κεφάλαια της ΕΠΜ (σελ. 399 επ.), στη συνέχεια αγνοείται πλήρως

από την πρόταση οριοθέτησης και ζωνοποίησης (βλ. Χάρτη ΕΘΠΙ). Το δε δεύτερο, επικαλύπτεται σε σημαντικό βαθμό με την Περιφερειακή Ζώνη Α του ΕΘΠΙ (σελ. 898 επ.).

- Μέχρι σήμερα, το WWF Ελλάς δεν έχει στη διάθεσή του τα επικαιροποιημένα γεωχωρικά στοιχεία των οικοπέδων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Ωστόσο, όπως αποτυπώνονται στην επίσημη ιστοσελίδα της Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων και Ενεργειακών Πόρων (ΕΔΕΥΕΠ) (Ανακτήθηκε από <https://herema.gr/el/upstream-oil-gas-exploration/> στις 15.9.2025) και όπως προκύπτει από την ίδια την υπό διαβούλευση ΕΠΜ (Εικόνα 2.3.3.1-9), το οικόπεδο «Κατάκολο» εμπεριέχεται εντός των ορίων του προτεινόμενου ΕΘΠΙ. Φαίνεται δε να εφάπτεται στις ζώνες προστασίας της φύσης, ΖΠΦ-25 «Κρίσιμα ενδιαιτήματα θαλάσσιας μεγαπανίδας ανοιχτά του Κυπαρισσιακού κόλπου» και ΖΠΦ-39 «Θαλάσσια περιοχή κόλπου Κυπαρισσίας», στις οποίες βάσει του π.δ. των χρήσεων γης (π.δ. 59/2018) εκ προοιμίου δεν εμπεριέχεται στις επιτρεπόμενες χρήσεις η χρήση 25 «Εξορυκτικές δραστηριότητες». Επιπρόσθετα, το οικόπεδο «Κατάκολο» εκτείνεται σε μέρος της προτεινόμενης ΖΔΟΕ-03 στην οποία η ως άνω χρήση των εξορύξεων, παρότι δυνητικά επιτρέπεται βάσει του π.δ. των χρήσεων γης, δεν επιτρέπεται σύμφωνα με τις συγκεκριμένες προβλέψεις της ΕΠΜ (βλ. σελ. 51 τεύχους χρήσεων γης). Ουδενμία αναφορά γίνεται σχετικά στην υπό διαβούλευση ΕΠΜ στην χρήση των εξορυκτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των προτεινόμενων από την ΕΠΜ ζωνών που επικαλύπτονται χωρικά με το οικόπεδο «Κατάκολο».
- Η απουσία αναφοράς στο οικόπεδο «Κατάκολο» και η συνακόλουθη απουσία εκτίμησης των επιπτώσεων αυτού συνιστά σοβαρή πλημμέλεια της υπό διαβούλευση ΕΠΜ. Λόγω της ομολογούμενης από την υπό διαβούλευση ΕΠΜ μεγάλης οικολογικής αξίας της θαλάσσιας περιοχής ανοιχτά του Κυπαρισσιακού κόλπου, η οποία *«[α]ποτελεί κρίσιμο ενδιαιτήμα για πλήθος ειδών, όπως ο Ζιφιδός και ο Φυσητήρας, φιλοξενεί σημαντικές περιοχές τροφοληψίας για ανήλικες και ενήλικες θαλάσσιες χελώνες, Περιλαμβάνει κρίσιμες περιοχές για την ορνιθοπανίδα, ιδιαίτερα κοντά στα νησιά Στροφάδες»* (σελ. 1106), αυτή όφειλε να συμπεριληφθεί στα όρια του ΕΘΠΙ. Η δε επιλογή της υπό διαβούλευση ΕΠΜ να την εξαιρέσει από τα όρια του προτεινόμενου ΕΘΠΙ, το οποίο επικαλύπτεται σε σημαντικό βαθμό με το οικόπεδο «Μπλοκ 10», δεν τεκμηριώνεται από οικολογική άποψη, παρά μόνο για την διατήρηση της αδειοδοτημένης δραστηριότητας (*«είναι σημαντικό να θεσπιστούν ρυθμίσεις οι οποίες, χωρίς να αναιρούν τον σκοπό και την αιτιολόγηση της αδειοδότησης, θα περιορίζουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τους δυνητικούς κινδύνους για το προστατευόμενο αντικείμενο»*, σελ. 1106). Αντί δηλαδή να συμπεριληφθεί εντός των ορίων του προτεινόμενου ΕΘΠΙ, γίνεται η επιλογή από τους μελετητές ορισμού της θαλάσσιας περιοχής αυτής ως Περιφερειακής Ζώνης Α. Πρόκειται για *«[την] θαλάσσια περιοχή που εκτείνεται από τα όρια των εθνικών χωρικών υδάτων έως τα ανοιχτά του Κυπαρισσιακού Κόλπου, όπως έχει οριοθετηθεί με βάση την αδειοδοτημένη ζώνη έρευνας υδρογονανθράκων (χωρικά όρια αυτής έχουν διατεθεί στη ομάδα μελέτης από τον ΥΠΕΝ), βρίσκεται εκτός των ορίων του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου. Παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη περιοχή δεν συμπεριλαμβάνεται ως τμήμα του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου, φιλοξενεί, όπως και οι γειτονικές της περιοχές, σημαντικά ενδιαιτήματα για πλήθος θαλάσσιων ειδών θαλάσσιας μεγαπανίδας. Η περιοχή, συνολικής επιφάνειας 1.528 τ.χλμ. δημιουργεί χωρικά ένα κενό στη φυσική συνέχεια του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου και, ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητος ο χαρακτηρισμός της ως Περιφερειακή Ζώνη (ΠΖ)»* (σελ. 898). Στην πραγματικότητα, όμως, η δραστηριότητα αυτή λειτουργεί ως εμπόδιο, κατακερματίζοντας τη συνοχή του ΕΘΠΙ.
- Τα προγράμματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι ασύμβατα με την αποτελεσματική προστασία της εξαιρετικής οικολογικής σημασίας περιοχής, η οποία είναι χαρακτηρισμένη ως μοναδική «Περιοχή Ειδικής Σημασίας» στη Μεσόγειο για το είδος *Physeter macrocephalus* κατά τη διεθνή Συμφωνία ACCOBAMS για τη Διατήρηση των Κητωδών της Μαύρης Θάλασσας, της Μεσογείου και της Συγκείμενης Ζώνης του Ατλαντικού, η πρώτη Σημαντική Περιοχή για τα Θαλάσσια Θηλαστικά σε παγκόσμιο επίπεδο (IUCN) (σελ. 694) και

Ελληνική Τάφρος σημαντικά τμήματα της οποίας περιλαμβάνονται εντός της προτεινόμενης οριοθέτησης του ΕΘΠΙ (σελ. 27). Η ως άνω δραστηριότητα αποτελεί **μακροχρόνια απειλή υψηλής έντασης** για τα μεγάλα θαλάσσια θηλαστικά (έξι σημαντικά είδη κητωδών (*Physeter macrocephalus*, *Ziphius cavirostris*, *Stenella coeruleoalba*, *Tursiops truncatus*, *Delphinus delphis*, *Grampus griseus*) του Παραρτήματος IV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στην Ελληνική τάφρο, βλ. πίνακα σελ. 578 ΕΠΜ) και για άλλα στοιχεία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας που απαντώνται στην περιοχή, όπως τεκμηριώνει εκτενώς η υπό διαβούλευση ΕΠΜ (ενδεικτικά αναφέρουμε τις επιπτώσεις στη Μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*), σελ.453, τον Αρτέμη (*Calonectris diomedea*). σελ. 488 επ., τον Μύχο (*Puffinus yelkouan*), σελ. 494 επ.κ.α.). Ειδικότερα, όπως ρητά αναφέρει η υπό διαβούλευση ΕΠΜ «[τα] έργα αυτά συνδέονται με περιβαλλοντικές επιπτώσεις ποικίλης βαρύτητας στα είδη μεγαπανίδας καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους (ακουστική έρευνα, διερευνητικές γεωτρήσεις, εγκατάσταση, επιχειρησιακή λειτουργία, συντήρηση, παροπλισμός εγκαταστάσεων), όπως ηχορύπανση, επεμβάσεις στον πυθμένα, αυξημένη ναυτιλιακή δραστηριότητα, κατάτμηση ενδιαιτημάτων, και ρύπανση από υδρογονάνθρακες ή άλλες επικίνδυνες ουσίες. και ρύπανση από πετρελαιοκηλίδες λόγω ατυχημάτων κατά τη θαλάσσια μεταφορά υδρογονανθράκων ή των δραστηριοτήτων εξόρυξης» (σελ. 557).

- Από την ως άνω αξιολόγηση, παραγνωρίζονται οι επιπτώσεις των προγραμμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε άλλα προστατευτέα αντικείμενα, όπως είναι η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* (βλ. σελ. 449 και τον Πίνακα 2.3.4.8-4: Πιέσεις / Απειλές στα είδη θαλάσσιων ερπετών και στοιχεία αξιολόγησης αυτών, σελ. 517) ή και η ιχθυοπανίδα [βλ. σελ. 475 επ., αναφορά στα προγράμματα υδρογονανθράκων ως πίεση ΡΚ02 «Μεικτής προέλευσης ρύπανση θαλάσσιων υδάτων (θαλάσσια και παράκτια)» γίνεται μόνο στο είδος *Epinerphelus marginatus* (ροφός), βλ. Πίνακα 2.3.4.8-2: Πιέσεις / Απειλές στα είδη ιχθυοπανίδας και στοιχεία αξιολόγησης αυτών, σελ. 509].
- **Σχετικά με την προτεινόμενη Περιφερειακή Ζώνη Α αναφέρουμε τα εξής:** Δεδομένης της διαπίστωσης από την υπό διαβούλευση ΕΠΜ ότι «[λ]αμβανόμενης υπόψη [...] της ιδιαιτερότητας της περιοχής (νησιά-θαλάσσια ζώνη) και των μικρών αποστάσεων, δεν μπορούν να τεθούν όρια και συνεπώς προφύλαξη από τις ενδεχόμενες επιπτώσεις» (σελ. 557 επ.), η πρόταση «καθιέρωση[ς] ζώνης αποκλεισμού δραστηριοτήτων εξόρυξης υδρογονανθράκων σε ακτίνα πέντε (5) χιλιομέτρων από τα όρια της περιφερειακής ζώνης», είναι ανεπαρκέστατη. Ειδικότερα αναφέρεται ότι «[η] εν λόγω ρύθμιση στοχεύει στη δημιουργία μιας ζώνης ασφαλείας, με σκοπό τον περιορισμό των επιπτώσεων από τις δραστηριότητες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια βιοποικιλότητα. Ειδικότερα, η εφαρμογή της αναμένεται να συμβάλει στη μείωση των ενοχλήσεων και των αρνητικών επιδράσεων στα κητώδη, τις θαλάσσιες χελώνες, καθώς και στους ιχθυοπληθυσμούς, διασφαλίζοντας την ακεραιότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκο Ιονίου. Η εφαρμογή της απαγόρευσης θα πρέπει να αφορά όλες τις φάσεις του προγράμματος εξόρυξης (άναζήτηση, έρευνα, ανάπτυξη και παραγωγή, αποξήλωση και αποσυναρμολόγηση εγκαταστάσεων). Εντός της προαναφερθείσας ζώνης, η λειτουργία και χρήση οποιασδήποτε πηγής ηχητικών κυμάτων θα αναστέλλεται κατά τη διάρκεια σεισμικών ερευνών, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η όχληση στη θαλάσσια πανίδα» (σελ. 1107). Ωστόσο, σύμφωνα και με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Συμφωνίας για τη διατήρηση των κητωδών του Ευξείνου, της Μεσογείου και της συνορεύουσας ζώνης του Ατλαντικού (ACCOBAMS), το πιο αποτελεσματικό μέτρο άμβλυνσης των επιπτώσεων των σεισμικών ερευνών είναι η αποφυγή των κύριων ενδιαιτημάτων και των περιοχών με πυκνή παρουσία θαλάσσιων θηλαστικών [βλ. ACCOBAMS (2019). Κατευθυντήριες οδηγίες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του ανθρωπογενούς θορύβου στα κητώδη στην περιοχή ACCOBAMS. Ανακτήθηκε από <https://accobams.org/documents-resolutions/guidelines/guidelines-to-address-the-impact-of-anthropogenic-noise/> στις 15.9.2025]. Περαιτέρω, η ως άνω προτεινόμενη ζώνη αποκλεισμού δεν αφορά στη «διέλευση

ή η εκτέλεση ελιγμών των πλοίων» (σελ. 1107), η οποία ρητά εξαιρείται. Η αυξημένη ναυτιλιακή, όμως, δραστηριότητα εντός των οικοπέδων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων αποτελεί επίσης σημαντική επίπτωση αυτών (σελ. 557).

- Στην υπό διαβούλευση ΕΠΜ δεν γίνεται καμία αναφορά (και συνακόλουθα εκτίμηση των πιέσεων) στα νέα-και απολύτως εφαιπτόμενα στα όρια του προτεινόμενου ΕΘΠΙ-οικόπεδα Α2 και Νότια της Πελοποννήσου, για τα οποία έχει ολοκληρωθεί ο διεθνής διαγωνισμός παραχώρησης αυτών [ΕΔΕΥΕΠ (11.9.2025). Δελτίο τύπου με θέμα «Ολοκλήρωση υποβολής προσφορών για παραχώρηση νέων περιοχών εξερεύνησης υδρογονανθράκων, και συγκρότηση Επιτροπής Αξιολόγησης»]. Η προώθηση νέων προγραμμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων δεν έχει εκτιμηθεί σε εθνικό επίπεδο σε σχέση με τον δεσμευτικό στόχο της επίτευξης της κλιματικής ουδετερότητας το αργότερο έως το 2050 (βλ. Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), ενότητα 3.5.1), την οποία προβλέπει ο Ευρωπαϊκός και ο Εθνικός Κλιματικός νόμος, ούτε έχει εκτιμηθεί σε σχέση με το στόχο του 1,5 °C, όπως προβλέπεται από τη Συμφωνία του Παρισιού και από την πρόσφατη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τις νομικές ευθύνες των κρατών για το κλίμα. Είναι, επιπρόσθετα, ασύμβατη και με τους σκοπούς προστασίας και στόχους διατήρησης των μοναδικών οικολογικής σημασίας ειδών που απαντώνται στην περιοχή μελέτης. Τα δε προτεινόμενα με την υπό διαβούλευση ΕΠΜ μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων με τίτλο «Επιπρόσθετοι όροι για την Περιβαλλοντική Αδειοδότηση έργων που σχετίζονται με τη Θαλάσσια Γεωφυσική Έρευνα» (σελ. 1108 επ.), αφορούν δραστηριότητες που κατά την ΕΠΜ βρίσκονται εκτός των ορίων του προτεινόμενου Πάρκου και για το λόγο αυτό είναι ανεπαρκή. Μεταξύ άλλων, προτείνονται:

(α) Η διεξαγωγή σεισμικών ερευνών, «*συμπεριλαμβανομένων των ηχοβολιστικών διασκοπήσεων του πυθμένα, [...] αποκλειστικά κατά τη χειμερινή περίοδο*»: Ωστόσο, η παρουσία των κητωδών στην περιοχή επιβεβαιώνεται και τη χειμερινή περίοδο (βλ. Grimanis, K., Thompson, K., Frantzis, A. (2022) *Preliminary findings of visual-acoustic survey for cetaceans of the Hellenic Trench during the autumn of 2021 and winter 2022*, Greenpeace Research Laboratories Analytical Results Report 2022-03). Την παρουσία κητωδών τους χειμερινούς μήνες επιβεβαιώνει και η τροποποίηση του Περιβαλλοντικού Σχεδίου Δράσης των σεισμικών ερευνών στο Ιόνιο πέλαγος (βλ. περιβαλλοντική μελέτη σεισμικών ερευνών για την περίοδο Ιανουάριος-Μάρτιος 2022 στο Ιόνιο πέλαγος και τον Κυπριαρσιακό κόλπο). Ωστε το μέτρο αυτό, το οποίο περιλαμβάνεται και στην υπουργική απόφαση για την έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων σε έντεκα θαλάσσιες περιοχές στο Ιόνιο πέλαγος (αρ. πρωτ. οικ. 30373/3.7.2017, όρος 6.6), είναι ελλιπές.

(β) Η «προσομοίωση της διάδοσης του θορύβου, με σκοπό τον ακριβή υπολογισμό της διάδοσης του θορύβου και τη μείωση της ηχητικής έντασης, προκειμένου να καθοριστούν απαιτούμενες ζώνες προστασίας». Ωστόσο, φαίνεται να παραγνωρίζονται οι πιθανές επιπτώσεις του θορύβου στη συμπεριφορά των κητωδών, ή οι ευρύτερες επιπτώσεις της όχλησης και μετακίνησης αυτών.

(γ) Η εφαρμογή «Ολοκληρωμένο[υ] Προγράμμα[τος] Παρακολούθησης, το οποίο θα καλύπτει την περίοδο πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση της Θαλάσσιας Γεωφυσικής Έρευνας». Όμως υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία σχετικά με τους περιορισμούς της αποτελεσματικότητας των «Παρατηρητών Θαλάσσιων Θηλαστικών» και των «Παρατηρητών Παθητικής Ακουστικής Παρακολούθησης» δεδομένης, της δυσκολίας παρατήρησης των κητωδών και της θαλάσσιας πανίδας εν γένει λόγω της έκθεσης σε κάθε είδους καιρικές συνθήκες, και συνακόλουθης μειωμένης ορατότητας.

- Σχετικά με τα προτεινόμενα μέτρα διαχείρισης, προβλέπεται η υλοποίηση από τον ΟΦΥΠΕΚΑ, ΕΛΚΕΘΕ κ.λπ. μίας σειράς μέτρων μακροχρόνιας παρακολούθησης του πληθυσμού των θαλάσσιων κητωδών και του υποβρύχιου περιβαλλοντικού θορύβου εντός του ΕΘΠΙ, τα οποία

κρίνονται πολύ θετικά για την συμπλήρωση της επιστημονικής γνώσης (βλ. σελ. 1172 επ.). Είναι όμως σημαντικό να διασφαλισθεί ότι (α) θα παρακολουθείται η πρόοδος υλοποίησης των προτεινόμενων μέτρων διαχείρισης, εφόσον υιοθετηθούν με το επικείμενο Σχέδιο Διαχείρισης, (β) η επιστημονική γνώση αυτή που θα παραχθεί θα είναι δημόσια διαθέσιμη, και (γ) θα αξιοποιείται και για τη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων και αναθεώρηση, όπου απαιτείται, των εγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Ενώ, μέτρα τα οποία αποτελούν κατεξοχήν υποχρεώσεις των αναδόχων των προγραμμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (βλ. Κωδικό Μέτρου ΜΜΙΟΝΙΟΜW0202 Παρακολούθησης πληθυσμού κητωδών στο Θαλάσσιο Πάρκο Ιονίου, πριν, κατά, και μετά την εκτέλεση γεωφυσικών σεισμικών ερευνών ή στρατιωτικών ασκήσεων), και περιλαμβάνονται στην υπό διαβούλευση ΕΠΜ ως μέτρα διαχείρισης προς υλοποίηση από τον ΟΦΥΠΕΚΑ, ΕΛΚΕΘΕ κ.λπ. δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι υποκαθιστούν τις υποχρεώσεις των ως άνω αναδόχων.

Γ. Ειδικά σχόλια για επιμέρους αντικείμενα προστασίας & διαχείρισης

Γ.1 Κητώδη

Γ.1.1 Γενικά σχόλια για την προστασία των κητωδών

Παρότι μελέτες αναγνωρίζουν πως ο ζιφίος (όπως και ο φυσητήρας) ως είδος μετακινείται σε μεγάλες αποστάσεις, γεγονός που τον καθιστά εξαιρετικά ευάλωτο και στην διέλευση πλοίων, στο κεφάλαιο 3 της ΕΠΜ (σελ.470) δεν περιλαμβάνεται η πίεση ΡΕ02 («Μεταφορικές δραστηριότητες...») στις πιέσεις που σχετίζονται με το συγκεκριμένο είδος, όπως αντίστοιχα συμβαίνει για τους φυσητήρες. Θα έπρεπε η συγκεκριμένη πίεση να συμπεριληφθεί ως υψηλής έντασης και για το είδος *Ziphius cavirostris*.

Επιπλέον να σημειωθεί πως στο Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας, μεταξύ των μέτρων προτεραιότητας περιλαμβάνεται το μέτρο Ε.1.1 που αφορά στο σχεδιασμό, θεσμοθέτηση και εφαρμογή χωρικών διαχειριστικών μέτρων (θέσπιση ζωνών αποκλεισμού, μειωμένων ταχυτήτων) σε συγκεκριμένες ζώνες εντός των κρίσιμων ενδιατημάτων τόσο του *Ziphius cavirostris* όσο και του *Physeter macrocephalus* για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της ναυσιπλοΐας, της υποβρύχιας ηχορύπανσης και του θαλάσσιου θορύβου από ανθρωπογενείς δραστηριότητες (ναυτιλία/ σεισμικές έρευνες/ στρατιωτικές ασκήσεις).

Γ.1.2 Σχόλια σχετικά με τη ναυσιπλοΐα

Ενώ με βάση πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα έχουν προσδιοριστεί κρίσιμες περιοχές για την επιβίωση των κητωδών και ειδικά του φυσητήρα (βλ. Frantzis *et al.* 2019 “Shipping routes through core habitat of endangered sperm whales along the Hellenic Trench, Greece: Can we reduce collision risks?”, *PLoS one*, 14(2)), σε σχέση με την ναυσιπλοΐα και την ανάγκη λήψης μέτρων για τη μείωση των συγκρούσεων, στην ΕΠΜ απουσιάζει μια συνολική αντιμετώπιση της εν λόγω απειλής. Παρόλο που αναγνωρίζεται η ανάγκη προστασίας των κητωδών (Κεφ. 3 ΕΠΜ), οι προτεινόμενες ρυθμίσεις -όπως η μείωση της ταχύτητας σε 10 ή 20 κόμβους- εντός των προτεινόμενων ζωνών κρίνεται ότι δεν θα συμβάλουν σε ικανό βαθμό στο μετριασμό της συγκεκριμένης απειλής, η οποία είναι μία από τις βασικότερες για τα κητώδη. Ειδικότερα:

- **Μετατόπιση πορείας πλοίων για αποφυγή συγκρούσεων:** Παρότι στο Κεφ.4 της ΕΠΜ γίνεται αναφορά σε θεσμοθέτηση περιοχών προς αποφυγή (ΑΤΒΑ) (στόχοι διαχείρισης Α.1.5 και Β.8.1), απουσιάζει πρόβλεψη για μετατόπιση της πορείας των πλοίων με σκοπό την αποφυγή συγκρούσεων. Η ΕΠΜ επιτρέπει τη διέλευση πλοίων χωρίς κανέναν περιορισμό (π.χ. στη ΖΔΟΕ-05) σε περιοχές που σύμφωνα με τους Frantzis *et al.* 2019 υπάρχει υψηλή συγκέντρωση φυσητήρων. Σε ορισμένες ζώνες επιτρέπεται η διέλευση με μείωση του ορίου

ταχύτητας σε 10 κόμβους παρότι αναγνωρίζονται από την ΕΠΜ ως πυρήνας κατανομής φυσητήρων και ζιφιών (π.χ. στη ΖΠΦ-45) αντί να προτείνεται μετατόπιση της πορείας που αποτελεί και το αποτελεσματικότερο μέτρο. Σε άλλες ζώνες (π.χ. στη ΖΠΦ-04) επίσης επιτρέπεται η διέλευση με ρύθμιση του ορίου ταχύτητας μόλις στους 20 κόμβους, η οποία κρίνεται ανεπαρκής.

- **Μείωση ταχύτητας για αποφυγή συγκρούσεων:** Παρότι η ΕΠΜ προτείνει ρυθμίσεις για την αποφυγή συγκρούσεων κητωδών με πλοία με τη μορφή της μείωσης της ταχύτητας των πλοίων ως ειδικεύσης της χρήσης 26.12.7 Θαλάσσιοι διάδρομοι κίνησης σκαφών, παρατηρείται ανομοιομορφία ως προς τις ζώνες (ΖΠΦ) στις οποίες προτείνεται η μείωση του ορίου ταχύτητας διερχόμενων πλοίων με διαφοροποίηση στα όρια (μέγιστη ταχύτητα 10 ή 20 κόμβους) αν και βρίσκονται εντός της Ελληνικής Τάφρου και αποτελούν δίαυλο ναυσιπλοΐας. Ενώ διαχωρισμό στον τύπο των πλοίων (δεξαμενόπλοια) και απαγόρευση διέλευσής τους συναντάμε σε 5 ΖΠΦ (ΖΠΦ-36,41,42,43 και 44). Η μείωση της ταχύτητας των πλοίων οφείλει να εφαρμοστεί συνολικά και ομοιογενώς εντός όλων των περιοχών που έχουν αναγνωριστεί ως περιοχές υψηλού ρίσκου για τις συγκρούσεις, με μέγιστο όριο έως 10 κόμβους και ειδικά στις προτεινόμενες αλλά και σε πιθανές νέες ΖΠΦ που εφάπτονται και γειτνιάζουν στις περιοχές υψηλού ρίσκου σύγκρουσης όπως αυτές προσδιορίζονται σε πρόσφατες δημοσιεύσεις (Frantzis *et al.* 2029). Στις ΖΠΦ-02, 03, 05 και 07 προτείνεται απαγόρευση κίνησης συγκεκριμένων τύπων σκαφών (σελ. 1119). Ωστόσο, στην εξειδίκευση των χρήσεων στις ζώνες αυτές δεν προκύπτει κάτι τέτοιο (βλ. τεύχος χρήσεων ΕΠΜ). Στις εν λόγω ζώνες σε σχέση με τη χρήση 26.12.7 αναφέρεται «Επιτρέπεται η διέλευση πλοίων και σκαφών κάθε άλλου τύπου σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις», χωρίς να έχει προηγηθεί αναφορά σε κάποιον συγκεκριμένο τύπο πλοίου/σκάφους. Επιπρόσθετα, πρέπει να τονιστεί ότι οι εξειδικεύσεις της εν λόγω χρήσης (βλ. πίνακα ειδικών χρήσεων ΕΠΜ), π.χ. περί του επιτρεπτού διέλευσης πλοίων κάθε άλλου ή κάθε τύπου, προτείνονται κατά παρέκκλιση των προβλέψεων του π.δ. χρήσεων γης, καθώς σε αυτό οι θαλάσσιοι διάδρομοι σε ΖΠΦ, όπως και σε ΖΑΠΦ, επιτρέπονται μόνο για την εξυπηρέτηση της προστασίας και της βέλτιστης διαχείρισης του προστατευτέου αντικειμένου.
- Ως εκ τούτου, σε ότι αφορά τις ΖΠΦ: Για την αποτελεσματική εφαρμογή του μέτρου για την αποφυγή των συγκρούσεων πέραν των μέτρων της μείωσης ταχύτητας πλοίων, θα πρέπει να προβλεφθεί η καθιέρωση ζωνών εκτοπισμού των πλοίων εκτός των ορίων των ΖΠΦ με βάση τη δημοσίευση του Frantzis *et al.*, όπως ήδη εφαρμόζεται ως εθελοντική πρωτοβουλία από μεγάλες Ελληνικές και μη ναυτιλιακές εταιρίες.
- Επίσης στην ΕΠΜ δεν τεκμηριώνεται γιατί ορισμένες περιοχές χαρακτηρίζονται ως ΖΔΟΕ και όχι ως ΖΠΦ όπως «Θαλάσσιο τόξο βορειοδυτικά της Κεφαλονιάς» (ΖΔΟΕ 01), «Λακωνικός κόλπος και θαλάσσια περιοχή συστάδας Κυθήρων» (ΖΔΟΕ-05) και «Μεσσηνιακός κόλπος» (ΖΔΟΕ-04), ενώ μεγάλο μέρος τους εντάσσεται στο κύριο ενδιαίτημα προστατευόμενων ειδών και ειδικά των φυσητήρων (κοντά στα 1000μ) και των ζιφιών. Κρίνεται αναγκαία η κατ' ελάχιστο μετατροπή τμημάτων τους σε ΖΠΦ, στις οποίες θα πρέπει να προβλέπονται οι σχετικές εξειδικεύσεις στις επιτρεπόμενες χρήσεις και ειδικά «Επιτρέπεται η διέλευση πλοίων και σκαφών κάθε άλλου τύπου σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και τους σχετικούς Κανονισμούς των κατά τόπων λιμενικών αρχών με ταχύτητες που δεν ξεπερνούν τους 10 κόμβους».
- Αντίστοιχα, στις ΖΠΦ-02 ,03 και 05 όπου η ΕΠΜ επιτρέπει τη διέλευση με μέγιστη ταχύτητα έως 20 κόμβους, θα έπρεπε να ορίζεται κατ' ελάχιστο όριο 10 κόμβων στην περίπτωση που δεν είναι εφικτή η εφαρμογή ζώνης μετατόπισης πορείας εμπορικών πλοίων (λόγω παραγόντων που σχετίζονται με τη ναυσιπλοΐα) για τη μείωση συγκρούσεων και τη μείωση της ακουστικής ρύπανσης.
- Η θεσμοθέτηση και εφαρμογή ζώνης μετατόπισης πορείας πλοίων για τη μείωση συγκρούσεων αλλά και τη μείωση της ακουστικής ρύπανσης θα έπρεπε να αποτελεί προτεραιότητα (ως αποτελεσματικότερο μέτρο για την αποφυγή των συγκρούσεων έως και

70%) και ως εναλλακτικό μέτρο η θεσμοθέτηση ζώνης μείωσης της ταχύτητας των διερχομένων εμπορικών πλοίων σε μέγιστη τιμή των 10 κόμβων. Ως εκ τούτου, προτείνεται να συμπεριληφθεί ξεχωριστό μέτρο θέσπισης ζώνης μετατόπισης πορείας εμπορικών πλοίων και δεξαμενόπλοιων ή περιοχών προς αποφυγή (ATBA) για ορισμένες ζώνες με σκοπό τη μείωση συγκρούσεων αλλά και τη μείωση της ακουστικής ρύπανσης (ανθρωπογενούς ήχου που προκαλείται από την ναυτιλία). Σε περίπτωση μη εφικτότητας μιας τέτοιας ρύθμισης λόγω του ρυθμιστικού πλαισίου της ναυσιπλοΐας, εναλλακτικά στις ζώνες αυτές να θεσμοθετηθεί και να εφαρμοστεί ζώνη μείωσης της ταχύτητας των διερχομένων εμπορικών πλοίων σε μέγιστη τιμή των 10 κόμβων το οποίο θα λειτουργεί και συμπληρωματικά του μέτρου «έγκαιρης ενημέρωσης».

- Όσον αφορά το μέτρο έγκαιρης ειδοποίησης ναυτιλλομένων για παρουσία φυσητήρων (early warning system) (MMIONIOME0103) θα πρέπει να προβλεφθεί ρητά η θέσπιση σχετικής ρύθμισης των απαιτούμενων ενεργειών των διερχόμενων πλοίων στο πλαίσιο της λειτουργίας του συστήματος έγκαιρης ειδοποίησης. Επιπλέον, για να επιβληθεί πρόστιμο στους παραβάτες (όπως αναφέρεται στο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης “4”) αποτελεί προϋπόθεση η θέσπιση ρύθμισης, και δεν είναι σαφές αν αυτό περιλαμβάνεται στις «προκαταρκτικές διοικητικές ενέργειες».

Γ.1.3 Σχόλια σχετικά με την αλληλεπίδραση αλιείας και θαλάσσιας μεγαπανίδας

Ως μέτρο διατήρησης, η ΕΠΜ προτείνει αποζημιώσεις στους αλιείς για τις ζημιές από προστατευόμενα είδη (MMIONIOMW9902) και επιπρόσθετες μελέτες σε τοπικό επίπεδο, ενώ αυτό είναι ένα μέτρο που υφίσταται κ εφαρμόζεται σε εθνικό επίπεδο με βάση μελέτες που έχουν ήδη γίνει στο πλαίσιο του έργου «Αντιμετωπίζοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ της μικρής παράκτιας αλιείας και της θαλάσσιας μεγαπανίδας στην Ελλάδα (https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?uNewsID=7031416). Σχετικά με την ανάγκη επικαιροποίησης των δεδομένων για τη συνέχιση και περαιτέρω ενίσχυση του μηχανισμού θα πρέπει να αποτελεί ένα εθνικό μέτρο το οποίο θα προβλέπει τοπικές δειγματοληψίες σε εθνικό επίπεδο με βάση επιστημονικά κριτήρια. Οφείλουν επίσης να προβλεφθούν δίκαια κριτήρια με βάση τα κοινωνικά οικονομικά δεδομένα του κλάδου για μια συνολική και δίκαια αντιμετώπιση του ζητήματος.

Γ.2 Μεσογειακή φώκια

Γ.2.1 Καθορισμός ζωνών προστασίας για τη φώκια: Η ΕΠΜ περιλαμβάνει ειδικές αναφορές σχετικά με τον προσδιορισμό κατάλληλων μέτρων για το είδος - βλ. κεφάλαιο 4.3.3.1 Καθορισμός ζωνών προστασίας για τη Μεσογειακή φώκια (σελ. 731) και 4.3.3.3 Τεκμηρίωση επιλογής ζωνών, με βάση τα προστατευτέα αντικείμενα και τον καθορισμό των προτεραιοτήτων διαχείρισης σε θεσμικά μέτρα (σελ. 743-879 ΕΠΜ).

Οι ζώνες που προτείνονται και αφορούν άμεσα την προστασία του βιότοπου της φώκιας, ήτοι οι ΖΑΠΦ-04 και ΖΠΦ-26, που επιμερίζονται σε 19 και 25 υποζώνες, αντίστοιχα (Πίνακας 4.3.3.1-2 και 3), είναι φαινομενικά είναι αρκετές σε αριθμό. Όμως τόσο οι υποζώνες ΖΑΠΦ-04, όσο και οι υποζώνες ΖΠΦ-26, είναι ιδιαίτερα περιορισμένες σε έκταση, και δεν φαίνεται να καλύπτουν πλήρως το εύρος και την έκταση των “Σημαντικών Περιοχών για το είδος *Monachus monachus* εντός των ορίων του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου”, όπως αυτές παρουσιάζονται στην Εικόνα 2.2.2.1.2-1 (σελ. 193). Επιπρόσθετα, στην περιγραφή των παραπάνω επιμέρους ζωνών και υποζωνών δεν προσδιορίζεται και δεν περιγράφεται με σαφήνεια η προσέγγιση που ακολούθησαν οι μελετητές για να διαμορφώσουν τα όρια και την έκταση των ζωνών εντός του θαλάσσιου χώρου, ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί κατάλληλα αν και κατά πόσο αυτές είναι επαρκείς για την επίτευξη του στόχου διατήρησης της Μεσογειακής φώκιας εντός του Πάρκου. Από την επισκόπηση των σχετικών χαρτών των ζωνών αυτών όμως είναι σαφές ότι το σύνολο των

σχετικών με τη φώκια προτεινόμενων περιοχών είναι σημαντικά υποδεέστερες σε έκταση και δεν καλύπτουν επαρκώς τις “Σημαντικές Περιοχές για το είδος *Monachus monachus* εντός των ορίων του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου”. Έτσι, παρουσιάζεται σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις εκτεταμένες χωρικά σημαντικές περιοχές για το είδος που προσδιορίζει στην ανάλυσή της η ΕΠΜ και στις τελικά προτεινόμενες ζώνες προστασίας, οι οποίες είναι σημαντικά πιο περιορισμένες σε έκταση.

Παράλληλα δεν τεκμηριώνεται επαρκώς ποιος είναι ο λόγος που διαφοροποιείται ο βαθμός αυστηρής προστασίας σε αυτές, δηλαδή δεν επεξηγούνται οι διαφορές ανάμεσα σε ΖΑΠΦ-04 «Βιότοποι Αναπαραγωγής Φώκιας» και ΖΠΦ-26 «Βιότοποι Αναπαραγωγής Φώκιας», αφού αναφέρεται ότι όλες αυτές οι περιοχές περιλαμβάνουν τόσο εκτεταμένες θαλάσσιες σπηλιές που αξιοποιεί το είδος για ανάπαυση και αναπαραγωγή όσο και κρίσιμα για αυτό ενδιαίτηματα τροφοληψίας (βλέπε Εικόνα 2.2.2.1.2-2, σελ. 194). Με βάση τις προτεινόμενες χρήσεις εντός των υποζωνών ΖΑΠΦ-04 και των υποζωνών ΖΠΦ-26 είναι σαφές ότι για μια σειρά από σημαντικές για το είδος περιοχές τα μέτρα προστασίας δεν είναι όσο αυστηρά απαιτείται για να διασφαλίσουν τη διατήρηση του είδους.

Γ.2.2 Μέτρα διαχείρισης: Τα μέτρα διαχείρισης που προτείνονται (κεφάλαιο 5.3 ΕΠΜ – μέτρα διαχείρισης) και αφορούν άμεσα ή έμμεσα την Μεσογειακή φώκια κρίνονται ως κατάλληλα και επαρκή και έχουν προτεραιοποιηθεί κατάλληλα. Ειδικότερα, όμως θα πρέπει να αναφέρουμε τις παρακάτω παρατηρήσεις:

- Μέτρο 32 ΜΜΙΟΝΙΟΜΜ0201 «Σύνταξη καταλόγου με τα θαλάσσια σπήλαια (Τ.Ο. 8330) της περιοχής και αξιολόγηση της καταλληλότητας τους ως καταφύγια ανάπαυσης της φώκιας. Τρισδιάστατη απεικόνιση του εσωτερικού ανάγλυφου επιλεγμένων καταφυγίων ανάπαυσης και αναπαραγωγής του είδους *Monachus monachus*»: Αν και το συγκεκριμένο μέτρο ορθά κρίνεται ως υψηλής προτεραιότητας, λόγω του υψηλού του προϋπολογισμού (1.000.000 ευρώ), θα πρέπει να επανεξεταστεί η σκοπιμότητα συμπερίληψης του σκέλους της τρισδιάστατης απεικόνισης του εσωτερικού επιλεγμένων καταφυγίων με κριτήριο το όφελος σε σχέση με το κόστος ή/και να περιοριστεί μόνο σε επιλεγμένα/δειγματοληπτικά καταφύγια αναπαραγωγής του είδους.
- Μέτρο 40 ΜΜΙΟΝΙΟΜΜ0204 «Παρακολούθηση υποπληθυσμών μεσογειακής φώκιας σε κρίσιμα χερσαία ενδιαίτηματα μέσω υπέρυθρων καμερών και φωτοαυτοτοποίηση ατόμων φώκιας»: Ορθά το συγκεκριμένο μέτρο κρίνεται ως υψηλής προτεραιότητας. Παρόλα αυτά ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός του, αν εφαρμοστεί όπως προτείνεται ανά έτος και σε κάθε υποπεριοχή/ υποζώνη, μπορεί να ξεπεράσει σε ύψος τα 8.000.000 ευρώ. Στην περίπτωση που το ύψος του προϋπολογισμού αυτού δεν είναι εφικτό να καλυφθεί από τους διαθέσιμους πόρους, θα πρέπει να εξεταστεί ο περιορισμός της εφαρμογής του μέτρου αποκλειστικά σε καταφύγια αναπαραγωγής του είδους. Παράλληλα, θα πρέπει να εξεταστεί η σύμπτυξη του συγκεκριμένου μέτρου με το προτεινόμενο πρόγραμμα 5.5.1.3 Παρακολούθηση της Μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus* (σελ. 1407), ώστε να επιτευχθεί κάποια οικονομία κλίμακας.
- Μέτρο ΜΜΙΟΝΙΟΜΜ9902 «Αποζημιώσεις των παράκτιων αλιέων για τις ζημιές από προστατευόμενα είδη»: Το συγκεκριμένο μέτρο θα πρέπει να αξιολογηθεί ως υψηλής και όχι μέτριας προτεραιότητας, αφού επηρεάζει σημαντικά ένα μεγάλο αριθμό προστατευόμενων ειδών. Όμως το μέτρο αυτό έχει προταθεί χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ότι έχει ήδη θεσμοθετηθεί και εφαρμοστεί από το 2024 σε εθνικό επίπεδο από το ΥΠΑΑΤ πρόγραμμα αποζημίωσης των παράκτιων αλιέων για τις ζημιές που υφίστανται από προστατευόμενα θαλάσσια είδη (Υ.Α. 2004/2024, ΦΕΚ Β' 6312/15.11.2024). Με αυτό το δεδομένο, η σκοπιμότητα και αναγκαιότητα του συγκεκριμένου μέτρου θα πρέπει να επανεξεταστούν, συμπεριλαμβανομένης της συνάφειας με το πρόγραμμα αποζημίωσης του ΥΠΑΑΤ ως άνω.

Γ.3 Ποσειδωνία

Γ.3.1. Γενικά για την προστασία της ποσειδωνίας

- Παρότι στο κεφάλαιο 4 της ΕΠΜ (σελ. 1112) αναγνωρίζεται η ανάγκη ακριβούς χαρτογράφησης των περιοχών με λιβάδια Ποσειδωνίας, δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη στα μέτρα διαχείρισης του Κεφαλαίου 5 ειδικά για τον τύπο οικοτόπου 1120*. Η ακριβής χαρτογράφηση σε όλη την έκταση του Πάρκου αποτελεί προϋπόθεση για την ορθή εφαρμογή ρυθμίσεων που σχετίζονται με τη ζώνωση, τον καθορισμό και την εξειδίκευση των χρήσεων για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων απειλών/πιέσεων όπως η αγκυροβολία και η λειτουργία υδατοκαλλιέργειών. Παράλληλα, οφείλει να διασφαλιστεί πως σε αυτή θα εντάσσονται/περιλαμβάνονται και τα υπολειμματικά ριζώματα Ποσειδωνίας (dead matte), τα οποία είναι εξίσου σημαντικό να αποτυπωθούν και χαρτογραφηθούν, εξαιτίας του ρόλου που διαδραματίζουν στη δέσμευση άνθρακα) και να προστατευθούν ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω υποβάθμισή τους.
- Παρατηρείται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η ζώνωση (χαρακτηρισμός ΖΠΦ, ΖΔΟΕ και ΖΒΔΦΠ) που προτείνεται στις θαλάσσιες περιοχές των ΕΖΔ με λιβάδια Ποσειδωνίας δεν ακολουθεί την κατανομή του εν λόγω οικοτόπου με βάση την πιο πρόσφατη χαρτογράφηση (Panayotidis P. *et al.* 2022, <https://www.seanoe.org/data/00765/87740/>).

Γ.3.2. Σχόλια για Ποσειδωνία σε σχέση με την αγκυροβολία

- Στην ΕΠΜ προτείνεται η απαγόρευση της ανεξέλεγκτης αγκυροβολίας, ενώ επιτρέπεται η αγκυροβολία μόνο κατόπιν εγκατάστασης ναυδέτων φιλικών προς την Ποσειδωνία στις περιοχές με λιβάδια Ποσειδωνίας εντός όλων των ζωνών προστασίας. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέτρο για την αντιμετώπιση μίας από τις κυριότερες πιέσεις του εν λόγω οικοτόπου.
- Η χρήση (54) Πλωτές υποδομές και εγκαταστάσεις θαλάσσιας αναψυχής, η οποία αναγνωρίζεται ως επιτρεπόμενη σε ΖΠΦ και ΖΔΟΕ όπου υπάρχουν λιβάδια Ποσειδωνίας, θα πρέπει να εξειδικευθεί ώστε να απαγορεύονται οι πλωτές εξέδρες πάνω από τα λιβάδια σκιάζοντάς τα και εμποδίζοντας τη διαδικασία φωτοσύνθεσης των φυτών.

Γ.3.3. Σχόλια για Ποσειδωνία σε σχέση με υδατοκαλλιέργειες

- Σελ. 1115 αναφέρεται πως οι υδατοκαλλιέργειες προκαλούν υποβάθμιση σε βενθικές κοινότητες σε ακτίνα έως 200μ παραπέμποντας σε μελέτες του 2008 και 2011 και παράλληλα προτείνεται ως ασφαλής η απόσταση των 400μ από υδατοκαλλιέργειες. Αυτή η απόσταση σε καμία περίπτωση δεν επαρκεί για την αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων στα λιβάδια Ποσειδωνίας. Πολύ πιο πρόσφατες μελέτες αποδεικνύουν πως οι επιπτώσεις είναι εμφανείς σε απόσταση ακόμη και 900μ. και η αποκατάσταση απαιτεί χρονικό διάστημα άνω της δεκαετίας - <https://www.fao.org/4/a0466e/A0466E07.htm>, <https://thefishsite.com/articles/oxford-study-finds-lasting-impacts-of-aquaculture-on-greek-seagrass> Kalantzi, I., *et al.* (2024).
- Στην υπό διαβούλευση ΕΠΜ (σελ. 438, 440) η υδατοκαλλιέργεια ως απειλή (PG19) αναφέρεται ως Μέτριας έντασης, παρότι αναγνωρίζεται πως προκαλεί υποβάθμιση οικοτόπων και ειδικά των λιβαδιών Ποσειδωνίας. Παράλληλα στο κεφ.2 της ΕΠΜ (σελ.558) γίνεται επίσης αναφορά στην υποβάθμιση που προκαλείται στα λιβάδια Ποσειδωνίας. Εντούτοις, η χρήση 24.4 Υδατοκαλλιέργειες επιτρέπεται σε διάφορες ΖΠΦ και ΖΔΟΕ όπου απαντώνται λιβάδια Ποσειδωνίας σύμφωνα με την πιο πρόσφατη χαρτογράφηση των Panagiotidis *et al.* 2022.
- Παρότι υπάρχει πρόβλεψη για διαχειριστικά μέτρα σε σχέση με την αλληλεπίδραση των υδατοκαλλιέργειών με θαλάσσια πανίδα (MG0701, MG0702), δεν ισχύει το ίδιο για την Ποσειδωνία, όπου παρατηρείται απουσία προβλέψεων για τη διαχείριση των επιπτώσεων από υδατοκαλλιέργειες, αν και στο κεφάλαιο 4 αναφέρονται σχετικοί στόχοι διαχείρισης (Γ1.1, Β.9.1, Β.9.2) όπου γίνεται αναφορά και σε τύπους οικοτόπων (σελ. 1162).

- Στο μέτρο MG0702 θα έπρεπε να εντάσσεται και ο τύπος οικοτόπου 1120* με σύνδεση με τον στόχο διαχείρισης B.9.1 πέραν του B.9.2

Γ.3.4. Διαχειριστικά μέτρα για την Ποσειδωνία: Για την προστασία του οικοτόπου 1120* προτείνουμε την προσθήκη στην ΕΠΜ των εξής επιπλέον διαχειριστικών μέτρων προς συμπερίληψή τους στο σχέδιο διαχείρισης:

- Δράσεις διατήρησης των θημώνων Ποσειδωνίας που βρίσκονται σε αμμώδεις παραλίες και ακτές: (α) Μέτρα κανονιστικού χαρακτήρα για τη μη απομάκρυνση θημώνων Ποσειδωνίας από αμμώδεις παραλίες (Εποχιακή απομάκρυνση θημώνων κατά την τουριστική περίοδο και επανατοποθέτηση τους στο πέρας αυτής & Δράσεις ενημέρωσης του κοινού και των τοπικών αρχών για τη σημασία των θημώνων για την προστασία των παραλιών και της ακτογραμμής από την διάβρωση, για τη σημασία των θημώνων για την διατήρηση του αμμώδους μέρους της παραλίας, της αλοφυτικής βλάστησης και της εδαφοπανίδας)
- Αξιολόγηση και αποτίμηση των αποθεμάτων άνθρακα (μπλε άνθρακας) με τη λήψη δεδομένων πεδίου λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη υπολειμματικών ριζωμάτων Ποσειδωνίας (dead matte - τα οποία λόγω της συμβολής τους ως καταβόθρες μπλε άνθρακα είναι εξίσου σημαντικό να αποτυπωθούν και να προστατευθούν, ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω υποβάθμισή τους), και του ρυθμού απώλειάς του εξαιτίας της αγκυροβολίας και άλλων ανθρωπογενών απειλών.

Γ.4 Αλιεία

Γ.4.1 Οριζόντια απαγόρευση μηχανότρατας

Στην ΕΠΜ προτείνεται η απαγόρευση της τράτας βυθού με πόρτες στο σύνολο της έκτασης του προτεινόμενου πάρκου (σελ. 120). Το μέτρο αυτό ανταποκρίνεται στις κατευθύνσεις που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση της αλιείας με κινητά εργαλεία βυθού σε όλες τις ΘΠΠ έως το 2030 [βλ. Σχέδιο δράσης της ΕΕ: Προστασία και αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων για βιώσιμη και ανθεκτική αλιεία - Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM(2023) 102 final]. Αυτήν τη στρατηγική κατεύθυνση έχει επίσης υιοθετήσει η Ελλάδα, έχοντας ενσωματώσει στις δεσμεύσεις της χώρας στο πλαίσιο της 9ης Διάσκεψης για τους Ωκεανούς (Απρίλιος 2024) την απαγόρευση της τράτας βυθού σε εθνικά θαλάσσια πάρκα έως το 2026 και σε όλες τις ΘΠΠ έως το 2030.

Το μέτρο αυτό κινείται στη σωστή κατεύθυνση, ωστόσο υπάρχουν ελλείψεις και χρειάζονται αποσαφηνίσεις:

- Δεν έχει ληφθεί υπόψη η πιθανή μετατόπιση της αλιευτικής δραστηριότητας σε αλιευτικά πεδία εκτός πάρκου καθώς, ενώ μειώνονται τα αλιευτικά πεδία λόγω του μέτρου, δεν υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη περιορισμού για τον αλιευτικό στόλο. Αυτό είναι πλέον πιθανό να έχει αρνητικό αντίκτυπο στο ευρύτερο οικοσύστημα του Ιονίου.
- Δεν γίνεται αναφορά στη μελέτη σχετικά με το αν έχουν χρησιμοποιηθεί δεδομένα VMS (Vessel Monitoring System) από το ΥΝΑΝΠ (που έχουν υποχρεωτικά όλα τα σκάφη μέσης αλιείας), ώστε να υπάρχει τεκμηρίωση ότι το συγκεκριμένο μέτρο είναι σημαντικό, καθώς στις περιοχές των πάρκων, σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από το AIS (Automatic Identification System) το ποσοστό των ημερών αλιείας μηχανότρατας στο Πάρκο του Ιονίου είναι περίπου 40%.

Γ.4.2 Απαγόρευση αλιείας στην παράκτια ζώνη

Η οριζόντια απαγόρευση για το διάστημα 15 Απριλίου – 31 Μαΐου «απαγόρευση επαγγελματικής και ερασιτεχνικής αλιείας με οποιοδήποτε εργαλείο σε ακτίνα 0,5 ν.μ. από τις ακτές σε όλα τα νησιά και τις νησίδες του Πάρκου, για την ανάκαμψη των ιχθυοαποθεμάτων και για τον περιορισμό της τυχαίας παγίδευσης θαλασσοπουλιών σε αλιευτικά εργαλεία» είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο υπάρχουν ελλείψεις και χρειάζονται αποσαφηνίσεις:

- Με την πρόταση αυτή δεν γίνεται ειδική μνεία ποια είδη προστατεύονται (βενθικά, πελαγικά κτλ; όλα; εμπορικά – μη εμπορικά;). Αυτό σχετίζεται με τον βέλτιστο εποχικό προσδιορισμό της απαγόρευσης, έτσι ώστε να προστατεύεται η αναπαραγωγική περίοδος ειδών που δέχονται την υψηλότερη αλιευτική πίεση. Συναφές είναι και το ζήτημα των αλλαγών στις αναπαραγωγικές περιόδους των ειδών εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής – χωρίς να ληφθεί υπόψη με συγκεκριμένο τρόπο η μείζονα αυτή επίπτωση στη διατήρηση των ιχθυοαποθεμάτων, υφίσταται κίνδυνος ο εποχικός προσδιορισμός της απαγόρευσης να είναι εν μέρει άστοχος.
- Είναι σκόπιμο να υπάρξει επιστημονική τεκμηρίωση για τον προσδιορισμό και εξειδίκευση του μέτρου. Χωρίς αυτήν την τεκμηρίωση, δεν αιτιολογείται γιατί επιλέγονται η συγκεκριμένη χρονική περίοδος και απόσταση από την ακτή.
- Δεν γίνεται ειδική αναφορά στον αλιευτικό τουρισμό, μιας και η αναφερθείσα περίοδος απαγόρευσης είναι η αρχή της τουριστικής περιόδου και πολλές από τις περιοχές είναι άκρως τουριστικές. Αυτό είναι σημαντικό, καθώς αρκετοί αλιείς στις περιοχές του θαλάσσιου πάρκου ασχολούνται με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.
- Δεν υπάρχει αναφορά για αντισταθμιστικά μέτρα, μιας και στις περιοχές υπάρχουν και σκάφη μικρού μεγέθους που πιθανόν λόγω καιρικών συνθηκών να δυσκολεύονται να απομακρυνθούν περισσότερο από 0,5 nm (~800m) από την ακτή.

Γ.4.3. Αποζημιώσεις

Η αναφορά που γίνεται στην ΕΠΜ για αποζημίωση λόγω αλληλεπίδρασης μεταξύ θαλάσσιων θηλαστικών και αλιείας έχει οριζόντιο χαρακτήρα. Όμως όπως είδαμε από τις πρόσφατες αποζημιώσεις που δόθηκαν, το μέτρο αυτό θεωρήθηκε από την κοινότητα των αλιέων ότι δεν ήταν κατάλληλα στοχευμένο. Επομένως οι αναφορές της μελέτης στο εν λόγω μέτρο θα έπρεπε να συνοδεύονται από τον προσδιορισμό συγκεκριμένων κριτηρίων επιλογής των αποδεκτών ή και άλλες εργαλειακές λύσεις, π.χ. τοποθέτηση VMS σε όλα τα σκάφη, έτσι ώστε του μέτρου να επωφελούνται οι ενεργοί αλιείς.

Γ.5. Ειδικά σχόλια για τη θαλάσσια χελώνα και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου

Είναι ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι η ΕΠΜ υιοθετεί στην πλειοψηφία τα κανονιστικά μέτρα για την προστασία της *Caretta caretta* που υφίστανται και έχουν δοκιμαστεί σε δύο εμβληματικές περιοχές εντός του Πάρκου (Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και Κυπαρισσιακός Κόλπος), ενώ συγχρόνως εξειδικεύει σε ορισμένες περιπτώσεις και προτείνει πρόσθετα μέτρα για το σύνολο της ευρύτερης περιοχής.

Είναι επίσης θεμιτό ότι για το χερσαίο τμήμα η μελέτη του Πάρκου υιοθετεί τις αντίστοιχες προτάσεις της πρόσφατης ΕΠΜ του Ιονίου που είχε εκπονηθεί στο πλαίσιο του έργου ΕΠΜ-ΠΔ-ΣΔ, της οποίας εκκρεμεί η οριστικοποίηση και έγκρισή της. Πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι,

πρώτον, αυτός ο κατακερματισμός του μελετητικού αντικειμένου σε δυο διακριτές μελέτες, που κατά τη θέσπιση των μέτρων αναμένεται το περιεχόμενο της ΕΠΜ 5α να ενσωματωθεί σε αυτό της ΕΠΜ του Πάρκου δυσκολεύει την ενιαία και ομοιογενή θεώρηση της περιοχής και των μέτρων που προτείνονται (βλ. και σχόλιο παραπάνω).

Ακόμα πιο προβληματικό είναι το γεγονός ότι ορισμένες από τις χερσαίες παράκτιες ζώνες της ΕΠΜ 5α (αμμώδη ενδιαιτήματα της *Caretta caretta*) εμπίπτουν στο αντικείμενο της νέας ΕΠΜ του Πάρκου και, παρόλο που δεν υπάρχουν πολλές αλλαγές ως τα μέτρα, έχει μεταβληθεί η οριοθέτηση και η έκτασή τους. Για παράδειγμα το πολύγωνο της ΖΠΦ-36ΝΑ (Καλαμάκι) είναι σαφώς στενότερο (κατά 150-200 μ.) από το αντίστοιχο της ισχύουσας κατά το οικείο π.δ. Ζώνης Π3, ή της αντίστοιχης ΖΠΦ-16 στην ΕΠΜ 5α. Πώς άραγε θα μεταβληθεί η ΖΠΦ-16 ως σκοπιμότητα και περιεχόμενο, τη στιγμή που φαίνεται ότι διασπάται σε δυο επιμέρους ζώνες, με τη νέα να αφορά στον πυρήνα του ενδιαιτήματος (αμμώδης παραλία) και το υπολειπόμενο τμήμα να λειτουργεί ως buffer αλλά με τις ίδιες πάνω-κάτω ρυθμίσεις; Αντίστοιχοι προβληματισμοί ανακύπτουν και για τις λοιπές ζώνες του ίδιου τύπου (αλλά και για τις αντίστοιχες ζώνες στο θεσπισμένη περιοχή προστασίας του Κυπαρισσιακού, για την οποία η διαβούλευση δεν έχει καν διενεργηθεί).

Τρίτο προβληματικό ζήτημα, που αφορά τόσο το περιεχόμενο όσο και τη διαδικασία οριστικοποίησης των μελετών, είναι η ασάφεια και η αδικαιολόγητη καθυστέρηση που διέπει την ολοκλήρωση της ΕΠΜ 5α: Παρότι η διαβούλευσή της έλαβε χώρα την περίοδο Ιανουάριος-Απρίλιος 2023, εκκρεμεί η έγκρισή της ενώ επίσης δεν έχει δημοσιοποιηθεί το εάν και πώς έχουν ληφθεί υπόψη τα σχόλια που κατατέθηκαν στη διαβούλευση. Σε αυτό το πλαίσιο, και σε ό,τι αφορά τα «προς ενσωμάτωση» χερσαία τμήματα της ΕΠΜ 5α στη νέα ΕΠΜ του Πάρκου, είναι ασαφές αν αντιμετωπίστηκαν ελλείψεις που είχαν παρατηρηθεί στη μελέτη, όπως ενδεικτικά ο κατακερματισμός ή η στενότερη οριοθέτηση ζωνών, η μη συμπερίληψη της χρήσης για έργα προστασίας από διάβρωση η οποία απαιτείται για αποτελεσματικότερη προστασία κρίσιμων παράκτιων ενδιαιτημάτων, η ασάφεια στην πρόβλεψη υποδομών πυρόσβεσης που επίσης αποτελούν κρίσιμο μέσο διαχειριστικό μέτρο κ.ά.. Ως προς αυτά και ποικίλα άλλα ζητήματα, παραπέμπουμε στα αναλυτικά σχόλια και τις βελτιωτικές προτάσεις που είχαμε καταθέσει στην προ 2,5 ετών διαβούλευση, οι οποίες στο μεγαλύτερο μέρος τους διατηρούν την αξία τους (βλ. https://www.wwf.gr/shmeio_gnosis/politiki/?uNewsID=10251441).

Από την άλλη μεριά, είναι ιδιαίτερα θετική η πρόταση της νέας ΕΠΜ για προσδιορισμό σε πολλές θαλάσσιες ζώνες της φέρουσας ικανότητας, ενέργεια που αναμένεται να ενσωματωθεί στο οικείο σχέδιο διαχείρισης.

Τέλος, χρειάζεται να επισημάνουμε ότι, τόσο κατά την τελική διαμόρφωση των κανονιστικών και διαχειριστικών μέτρων όσο και στη μεταγενέστερη εφαρμογή τους, είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν με επάρκεια όλα τα σημαντικά ζητήματα εφαρμογής που έχουν διαπιστωθεί, ιδίως στις περιπτώσεις της Ζακύνθου και του Κυπαρισσιακού κόλπου, και αφορούν σε διενέργεια ελέγχων, επιβολή κυρώσεων, αποτελεσματική συνεργασία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών κ.λπ. Ειδικότερα, εκκρεμούν οι σημαντικές υποθέσεις κατάφορων περιβαλλοντικών παραβάσεων με χωματογενείς παρεμβάσεις μεγάλης κλίμακας σε πλαγιά ανάμεσα στις σημαντικές παραλίες ωτοκίας θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* Δάφνης και Γέρακα αλλά και εσχάτως οικοδομικών εργασιών στο Μαραθωνήσι (βλ. ενδεικτικά <https://rb.gy/3nzqwa> και <https://www.wwf.gr/?18051416/----->). Συγχρόνως υφίσταται σωρεία λοιπών ζητημάτων, τα οποία έχουν αναδειχθεί από περιβαλλοντικές οργανώσεις και έχουν χαρακτηριστικά αποτυπωθεί στους ανοικτούς φακέλους της Σύμβασης της Βέρνης (βλ. για την Ζάκυνθο <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/1986-08-greece-recommendation-no-9-1987-on-the-protection-of-caretta-caretta-in-laganas-bay-zakynthos> και για τον Κυπαρισσιακό κόλπο <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/2010-5-greece-threats-to-marine-turtles-in-thines-kiparissias>). Οι υποθέσεις αυτές θα πρέπει να αποτελέσουν πολύτιμα «μαθήματα» σχετικά

με τις πολυδιάστατες προϋποθέσεις καθορισμού και εφαρμογής του ειδικού προστατευτικού καθεστώτος.

Δ. Ειδικά σχόλια για λοιπά ζητήματα

Δ.1 Σχετικά με την έκταση του Πάρκου και τη σχέση της ΕΠΜ με άλλες μελέτες και περιοχές

Το προτεινόμενο Πάρκο καλύπτει ένα σημαντικό τμήμα του Ιονίου Πελάγους, από τη Λευκάδα στα βόρεια έως τα Αντικύθηρα στα νότια και αφορά σε 24 περιοχές του δικτύου Natura 2000, συμπεριλαμβάνοντας σημαντικό τμήμα της Ελληνικής Τάφρου, καθώς και δυο περιοχές με υφιστάμενο καθεστώς προστασίας που έχει θεσπιστεί με π.δ. (Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και Περιοχή Προστασίας της Φύσης Κυπαρισσιακού Κόλπου). Την περιοχή του Πάρκου αφορούν επίσης οι ΕΠΜ 5α, 5β, 7α, 10α και 10β, οι οποίες έχουν εκπονηθεί στο πλαίσιο του έργου ΕΠΜ-ΠΔ-ΣΔ. Από τις πέντε αυτές μελέτες, οι τέσσερις έχουν τεθεί σε δημόσια διαβούλευση (εκκρεμεί η διαβούλευση της 5β), ενώ έχουν εγκριθεί μόνο οι δύο (7α, 10α). Οι δε θεσμοθετημένες περιοχές σε Ζάκυνθο και Κυπαρισσιακό κόλπο περιλαμβάνονται στις ΕΠΜ 5α και 5β αντίστοιχα.

Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι το προτεινόμενο Πάρκο εκτείνεται κυρίως στον θαλάσσιο χώρο και επιπρόσθετα περιλαμβάνει ένα μικρό, αναλογικά, ποσοστό χερσαίων εκτάσεων, το οποίο αφορά σε επιλεγμένες νησίδες και παράκτιες ή βραχώδεις εκτάσεις: Τα Στροφάδια ως τη σημαντικότερη αποικία του Αρτέμη, σημαντικές αποικίες άλλων θαλασσοπούλιων στα νότια των Κυθήρων, αμμώδεις παραλίες ως κρίσιμα ενδιαίτηματα φωλεοποίησης της *Caretta caretta* και σημαντικές βραχώδεις περιοχές αναπαραγωγής ειδών ορνιθοπανίδας. Έτσι, τα χερσαία τμήματα των περιοχών του δικτύου Natura στο Ιόνιο καθώς και των δύο προστατευόμενων κατά το εθνικό δίκαιο περιοχών (Ζάκυνθος, Κυπαρισσιακός), με εξαίρεση ορισμένες νησίδες και παράκτιες ή βραχώδεις εκτάσεις, δεν περιλαμβάνονται στο αντικείμενο της ΕΠΜ του Πάρκου, αλλά σε αυτό των λοιπών κατά περίπτωση μελετών του έργου ΕΠΜ ως άνω. Όμως από την άποψη της διαμόρφωσης μέτρων, το σύνολο αυτών των χερσαίων τμημάτων που ανήκουν σε οκτώ περιοχές Natura, θα περιληφθεί τελικά στο Πάρκο του Ιονίου: Η ίδια η ΕΠΜ επισημαίνει ότι το «το τελικό όριο του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ιονίου, το οποίο θα θεσμοθετηθεί με την έκδοση σχετικού Προεδρικού Διατάγματος, προβλέπεται να ενσωματώσει για διαχειριστικούς λόγους και πρόσθετα χερσαία τμήματα περιοχών του Δικτύου Natura 2000 που εφάπτονται στο θαλάσσιο πάρκο» (σελ. 40).

Αυτός ο καταμερισμός του πραγματικού αντικειμένου μελέτης του νέου Πάρκου ανάμεσα στην υπό σχολιασμό ΕΠΜ και τις λοιπές μελέτες του έργου ΕΠΜ-ΠΔ-ΣΔ είναι κατανοητός, στο βαθμό που η εκπόνηση των άλλων μελετών είναι σχετικά πρόσφατη και δεν χρειάζεται να επαναληφθεί το αντικείμενό τους, ενώ επιπρόσθετα η ΕΠΜ του Πάρκου έχει προβεί σε επικαιροποίηση δεδομένων αλλά και έχει υιοθετήσει μια πιο ολιστική και οικοσυστημική θεώρηση σε ευρύτερη χωρική κλίμακα, μεταχειριζόμενη για πρώτη φορά ζητήματα οικολογικής συνδεσιμότητας και διαχείρισης σε κλίμακα τοπίου. Ωστόσο, για προφανείς λόγους ολοκληρωμένης προσέγγισης και συνεκτικότητας στη διαμόρφωση των προτεινόμενων μέτρων, απαιτείται συντονισμός μεταξύ των μελετών, εναρμόνιση των μέτρων ιδίου χαρακτήρα ή αντικειμένου, αλλά και πλήρης συμπερίληψη των δράσεων διαχειριστικού χαρακτήρα στο ενιαίο προτεινόμενο σχέδιο διαχείρισης του Πάρκου, συμπεριλαμβανομένου του προϋπολογισμού τους.

Ένα δεύτερο ζήτημα που προκύπτει είναι αυτό της οριοθέτησης του Πάρκου. Παρότι είναι σχετικά προφανής, και σε κάποιο βαθμό εξηγείται στην ΕΠΜ, η προσέγγιση που έχει ακολουθηθεί, ορισμένα επιμέρους ζητήματα παραμένουν σχετικά ασαφή, αντιφατικά ή και ιδιαίτεως προβληματικά, όπως:

- Ο λόγος που εξαιρείται τόσο κραυγαλέα περιοχή του οικοπέδου «Μπλοκ 10» για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, «θεσιάζοντας» μια εκτενή ζώνη για την άσκηση μιας παντελώς ασύμβατης με σκοπούς προστασίας δραστηριότητας. Όπως επισημάναμε και στα σχόλιά μας παραπάνω, με την επιλογή αυτή διαρρηγνύεται η συνεκτικότητα του πάρκου και καταστρατηγείται η σκοπιμότητα και η αποτελεσματικότητα της πλειοψηφίας των χωρικών μέτρων, καθώς οι αρνητικές επιπτώσεις και το συναφές περιβαλλοντικό ρίσκο δεν περιορίζεται στην εν λόγω περιοχή-«τρύπα» του Πάρκου. Επίσης τα προτεινόμενα μέτρα και η οριοθέτηση περιφερειακής ζώνης σε μέρος της έκτασης του οικοπέδου σαφώς και δεν μπορούν να αντισταθμίσουν την επικείμενη περιβαλλοντική ζημιά.
- Συγχρόνως αποσιωπάται πλήρως το όμορο οικόπεδο «Κατάκολο» από τις προτάσεις μέτρων (και παρά τις αναφορές στο αναλυτικό σκέλος της ΕΠΜ). Οι δε σχετικές προτάσεις ρυθμίσεων για τις οικείες ζώνες προστασίας (βλ. σχόλια παραπάνω), σύμφωνα με τις οποίες η χρήση των εξορυστικών δραστηριοτήτων απαγορεύεται, προκαλούν περαιτέρω σύγχυση.
- Η μη συμπερίληψη στο Πάρκο μιας εκτενούς θαλάσσιας περιοχής στο βορειοδυτικό άκρο της Πελοποννήσου (παράκτιο μέτωπο Αχαΐας-Ηλείας), στο οποίο γειτνιάζει με το παράκτιο Εθνικό Πάρκο Στροφυλιάς-Κοτυχίου (και τρεις περιοχές Natura) και την χερσαία ΕΖΔ του Δέλτα Πηνειού.

Δ.2 Χρήσεις γης, παρεκκλίσεις, και επίτευξη αυστηρής προστασίας

Με βάση την ευρεία χωρική έκταση του Πάρκου (17.968 τ.χλμ.), και λαμβάνοντας υπόψη το συγγενές εγχείρημα για ίδρυση αντίστοιχου Θαλάσσιου Πάρκου στο Αιγαίο, γίνεται σαφές ότι η χώρα μας κάνει ένα σημαντικό βήμα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Παγκόσμιο Πλαίσιο Κούνμινγκ-Μόντρεαλ για τη Βιοποικιλότητα και την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα έως το 2030, ειδικά σε ό,τι αφορά τον λεγόμενο στόχο 30x30 (ο οποίος έχει επίσης ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με τον ν. 5037/2023). Μάλιστα η χώρα μας υπερκαλύπτει το στόχο αυτό με τα δύο νέα πάρκα, καθώς αθροιστικά και από κοινού με τις λοιπές θαλάσσιες π.π. θα καλύπτουν ποσοστό άνω του 35% των χωρικών υδάτων (βλ. ανακοίνωση αρμόδιου υπουργού ΠΕΝ Στ. Παπασταύρου κατά την έναρξη της παρούσας διαβούλευσης, <https://ypen.gov.gr/se-dimosia-diavoulefsi-ta-dyo-nea-ethnika-thalassia-parka-se-noties-kyklades-kai-ionio/>).

Ωστόσο υπολείπεται σε σημαντικό βαθμό η επίτευξη του συγγενούς στόχου του 10% χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας. Πιο αναλυτικά, στην ΕΠΜ επιχειρείται να επιτευχθεί ένα σχετικά υψηλό καθεστώς προστασίας μέσα από τον προσδιορισμό των κατηγοριών ζωνών προστασίας, με την εξής ποσοστιαία κατανομή: ΖΑΠΦ 0,02%, ΖΠΦ 49,31%, ΖΔΟΕ 49,71% και ΖΒΔΦΠ 0,95%. Παρατηρούμε ότι, κατ' αρχάς, το ποσοστό των ζωνών απόλυτης προστασίας (ΖΑΠΦ) είναι ιδιαίτερα περιορισμένο, ωστόσο το ποσοστό των ΖΠΦ είναι υψηλό, όπως αντίστοιχα και το ποσοστό των ΖΔΟΕ. Με βάση αυτήν την κατανομή και στο πλαίσιο του στόχου 10%, το σύνολο των ΖΑΠΦ και ΖΠΦ θα μπορούσε δυνητικά να εξυπηρετήσει την επίτευξη του στόχου, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όπως αυτές προσδιορίζονται στο έγγραφο εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Κριτήρια και οδηγίες για τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων περιοχών» (Commission Staff Working Document, *Criteria and guidance for protected areas designations*, Brussels, 28.1.2022, SWD(2022) 23 final), όπως θέσπιση-δεσμευτικότητα και διασφάλιση εφαρμοσιμότητας για το προστατευτικό καθεστώς, προσδιορισμός κατάλληλων περιφερειακών ζωνών, διασφάλιση ουσιαστικής λειτουργικότητας και κατάλληλης χωρικής κλίμακας, αποτροπή μετατόπισης ή εντατικοποίησης αποκλειόμενων δραστηριοτήτων σε άλλες οικολογικά σημαντικές περιοχές (μέσω και της θέσπισης θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού).

Επομένως το κρίσιμο ερώτημα για την ΕΠΜ είναι κατά πόσο ο προσδιορισμός χρήσεων και ειδικότερων εξειδικεύσεων, ιδιαίτερα για τις ΖΠΦ, ανταποκρίνεται στα παραπάνω κριτήρια, έτσι

ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι για τις ΖΠΦ, συνολικά ή ορισμένες από αυτές, προσδιορίζεται καθεστώς αυστηρής προστασίας. Μεθοδολογικά, το κρίσιμο αυτό ερώτημα μπορεί να απαντηθεί με τον τρόπο που προτείνει η Έκθεση 10 περιβαλλοντικών οργανισμών για τον στόχο 10% (<https://weseayou.gr/wp-content/uploads/2025/05/Policy-Brief-strict-protection.pdf> - Μάιος 2025) σχετικά με την επιλογή χρήσεων γης και τον έλεγχο συμβατότητας / προσδιορισμό όρων & προϋποθέσεων για το κατά πόσο οι χρήσεις είναι συμβατές με το καθεστώς αυστηρής προστασίας. Κατά δεύτερο, θα πρέπει να εξεταστεί η ανταπόκριση της ΕΠΜ στις λοιπές προϋποθέσεις που έχουν τεθεί με το ως άνω έγγραφο της Επιτροπής (π.χ. εφαρμοσιμότητα, περιφερειακές ζώνες, αποτροπή μετατόπιση πιέσεων κ.λπ.).

Δυστυχώς η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα είναι μερικώς θετική. Λαμβάνοντας υπόψη τις χρήσεις γης για τις ΖΠΦ έτσι όπως περιγράφονται στην ΕΠΜ, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερων όρων και διαφοροποιήσεων, παρατηρούμε ενδεικτικά ότι:

- Αλιεία (χρήση 24.9): Σκοπίμως η ΕΠΜ προβαίνει σε διαφοροποιήσεις μέτρων ανά ΖΠΦ, τύπο αλιείας, αλίευμα αλλά και εποχικά, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως οι ανάγκες προστασίας συγκεκριμένων ειδών ή η ένταση της αλιευτικής πίεσης. Όμως προκύπτει ότι, με εξαίρεση ελάχιστες ζώνες, η αλιεία επιτρέπεται στην πλειοψηφία των ζωνών, χωρίς να τεκμηριώνεται επαρκώς το κατά πόσο οι προτεινόμενες διαφοροποιήσεις εξασφαλίζουν τον επιδιωκόμενο βαθμό προστασίας.
- Θαλάσσιοι διάδρομοι κίνησης σκαφών (χρήση 26.12.7): Αν και για αυτήν τη χρήση γίνονται αρκετές διαφοροποιήσεις ανά ζώνη, στην πλειοψηφία των ΖΠΦ επιτρέπεται η διέλευση παντός τύπου σκάφους, με ορισμένες μόνο εξαιρέσεις μικρών σε έκταση παράκτιων ζωνών, τον προσδιορισμό ορίου ταχύτητας διέλευσης κλπ – βλ. σχόλιά μας παραπάνω). Όμως η διέλευση πλοίων με υψηλή χωρητικότητα ή με επικίνδυνο φορτίο δεν είναι συμβατή με την αυστηρή προστασία. Επίσης δεν γίνεται σαφές στην ΕΠΜ ότι η χρήση αυτή προτείνεται κατά παρέκκλιση στις ΖΠΦ, καθώς στο σύστημα των χρήσεων γης η εν λόγω χρήση επιτρέπεται μόνο για σκοπούς προστασίας και διαχείρισης.
- Λιμενικές ζώνες επιβατικής, εμπορικής, αλιευτικής κλπ δραστηριότητας (χρήση 26.11): Η χρήση αυτή προβλέπεται και πάλι για την πλειοψηφία των ΖΠΦ και αφορά υφιστάμενες εγκαταστάσεις, αλλά και τον εκσυγχρονισμό τους και τη δημιουργία νέων. Επομένως επιτρέπεται γενικώς αυτή η πολλαπλώς παρεμβατική και με σημαντικές επιπτώσεις χρήση, ενώ θα μπορούσαν να είχε ακολουθηθεί μια πιο αναλυτική και στοχευμένη προσέγγιση, με περαιτέρω χωρικό προσδιορισμό ή με συγκεκριμένους όρους ανά τύπο εγκατάστασης, και με αυστηρότερους περιορισμούς σε ό,τι αφορά τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων. Επίσης δεν γίνεται σαφές στην ΕΠΜ ότι η χρήση αυτή προτείνεται κατά παρέκκλιση στις ΖΠΦ.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι, εάν οι ΖΠΦ αποτελούν την καθοριστική κατηγορία ζώνης που οι ρυθμίσεις της θα συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της αυστηρής προστασίας, απαιτείται επανεξέταση των προτάσεων και προσδιορισμός περαιτέρω περιορισμών ή και επανοριοθέτηση ζωνών. Σε διαφορετική περίπτωση, το επιδιωκόμενο από την ΕΠΜ υψηλό ποσοστό των ΖΠΦ (49,31%) στη συνολική έκταση του πάρκου περισσότερο θα αντιστοιχεί σε εικονικά υψηλό βαθμό προστασίας και θα αποστερήσει τη σημαντική συμβολή που μπορεί να έχει το Πάρκο στην επίτευξη του εθνικού στόχου 10% της αυστηρής προστασίας.

Μία τέτοια επιδίωξη είναι άκρως σημαντική και απαραίτητη, και είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι η ΕΠΜ έχει ήδη προσεγγίσει τον καθορισμό χρήσεων και όρων με υψηλό βαθμό χωρικών και εποχικών διαφοροποιήσεων ανάλογα με τους σκοπούς προστασίας και λαμβάνοντας υπόψη τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Ωστόσο πρέπει επίσης να τονίσουμε ότι το δύσκολο αυτό έργο της ζώνωσης, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της επίτευξης στρατηγικών στόχων όπως ο στόχος της αυστηρής προστασίας, και βέβαια λαμβάνοντας υπόψη το ελάχιστο επικουρικό σύστημα της τυπολογίας των χρήσεων γης, δεν μπορεί να αποτελεί καθήκον και ευθύνη μιας ομάδας επιστημόνων. Ευτυχώς μεν στη συγκεκριμένη περίπτωση το υπό κρίση αποτέλεσμα κινείται σε πολύ καλύτερο επίπεδο

σε σύγκριση με άλλες μελέτες αυτού του είδους. Όμως είναι σαφές ότι απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση, αποσαφήνιση, και σαφείς τεχνικές κατευθύνσεις, τέτοιες που να εξασφαλίσουν την επίτευξη βέλτιστου τεχνικά αποτελέσματος, με ομοιόμορφο τρόπο για κάθε μελέτη. Γι' αυτό και οι 10 περιβαλλοντικοί οργανισμοί, στην έκθεσή τους για την αυστηρή προστασία (βλ. παραπάνω), πρότειναν ανάμεσα σε άλλα τη διαμόρφωση κατευθυντήριου οδηγού με ευθύνη του ΥΠΕΝ και συμβολή του ΟΦΥΠΕΚΑ και της Επιτροπής 'Φύση 2000', ο οποίος θα μπορούσε να καθοδηγήσει σημαντικά την αποτελεσματική εφαρμογή των στόχων πολιτικής, επικουρώντας το γεμάτο προκλήσεις έργο τόσο των μελετητών όσο και της διοίκησης.

Συναφής και άκρως απαραίτητη είναι, βεβαίως, και η αλλαγή του νομικού πλαισίου που διέπει τον καθορισμό μέτρων μέσω του συστήματος ζωνών προστασίας και χρήσεων γης. Η υπό διαβούλευση ΕΠΜ, όπως και το σύνολο των ΕΠΜ που ανήκουν στο έργο των ΕΠΜ, προτείνουν χρήσεις γης κατά παρέκκλιση της αντιστοιχίας ζωνών και χρήσεων που ισχύει από το νόμο (βλ. π.δ. χρήσεων γης). Για την επίλυση αυτού του σημαντικού προβλήματος απαιτείται τροποποίηση του νομικού πλαισίου, με έμφαση σε προφανή ζητήματα ασυμφωνίας, μερικά από τα οποία έχει εντοπίσει και η παρούσα ΕΠΜ (π.χ. κατά το π.δ. δεν επιτρέπονται δραστηριότητες ήπιας θαλάσσιας αναψυχής σε ΖΠΦ και ΖΔΟΕ, ή η έρευνα επιτρέπεται στις ΖΒΔΦΠ μόνο σε περιοχές εντός σχεδίου). Όμως συνολικά για την ορθή και δόκιμη επιστημονικά διαμόρφωση αυτής της τυπολογίας απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση και επιστημονικός διάλογος - το WWF είχε προτείνει προ τριετίας τη σύσταση ομάδας εργασίας με αντικείμενο τη διαμόρφωση ενός ειδικού π.δ. για τις χρήσεις γης στις προστατευόμενες περιοχές (https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_ltr_pm_protaseis_natura_august_22.pdf) Καθώς κατά τη μακρά περίοδο εφαρμογής της τυπολογίας χρήσεων γης (5 έτη) δεν έχει αναληφθεί καμία θετική πρωτοβουλία από την αρμόδια αρχή -αντιθέτως επιχειρήθηκε δύο φορές να τροποποιηθεί σε λάθος κατεύθυνση ο σχετικός νόμος- εξακολουθεί να παραμένει ένα σημαντικό πρόβλημα για τη διαμόρφωση του ειδικού καθεστώτος προστασίας στις π.π. Έτσι δικαιώνεται ένα αδιέξοδο που για ακόμα μια φορά αναδεικνύεται περίτρανα με την υπό διαβούλευση ΕΠΜ. Πρακτικά, το αδιέξοδο αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούν να θεσμοθετηθούν τα κανονιστικά μέτρα που προτείνει η ΕΠΜ, παρά μόνο εάν πράγματι αλλάξει ο νόμος (προς ποια κατεύθυνση άραγε;), ή αν τροποποιηθούν σε σημαντικό βαθμό οι κατηγορίες των προτεινόμενων ζωνών (δηλαδή αν ουσιαστικά υποβιβαστεί η αυστηρότητα της προστασίας, προσθέτοντας στις ζώνες υψηλότερου βαθμού προστασίας χρήσεις οι οποίες δεν συνάδουν με αυτόν τον βαθμό). Αυτό το ζήτημα όχι μόνο αφορά το σύνολο των ΕΠΜ και την επικείμενη θέσπιση π.δ. προστασίας, αλλά μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση ακατάλληλων μέτρων (προφανώς σε μη συμμόρφωση με τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου) και να πλήξει καίρια το κύρος και το ρόλο των μελετών (αφού δεν θα υπάρχει συνέπεια ανάμεσα στην επιστημονική τεκμηρίωση και τη θέσπιση των μέτρων). Γι' αυτό είναι επιτακτική ανάγκη να υπάρξουν άμεσα οι κατάλληλες θεσμικές πρωτοβουλίες προκειμένου οι κίνδυνοι αυτοί να αντιμετωπιστούν επαρκώς και με αποτελεσματικότητα, με σκοπό τη κατάλληλη θωράκιση των προστατευόμενων περιοχών.

Δ.3 Ενίσχυση της δέουσας εκτίμησης

Η ΕΠΜ δεν περιλαμβάνει κάποιο συγκεκριμένο μέτρο, ούτε και κάνει κάποια αναφορά για την ενίσχυση της διαδικασίας δέουσας εκτίμησης η οποία, ως μία από τις βασικότερες πρόνοιες της οδηγίας για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ, άρ. 6 παρ.3), διασφαλίζει ότι κανένα σχέδιο ή έργο δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις στα προστατευτέα αντικείμενα και δεν θίγει την ακεραιότητα των προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο η ενσωμάτωση και η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής χαρακτηρίζεται από σημαντικά κενά που, με αφορμή τη σχετική πρόσφατη διερεύνηση της Επιτροπής [υπόθεση EU Pilot (EUP(2021)9806] αποτύπωσε μελέτη των Νόμος & Φύση και WWF Ελλάς το 2022, τεκμηριώνοντας μια ολοκληρωμένη πρόταση για ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή της δέουσας εκτίμησης στη χώρα μας (https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?uNewsID=6165966). Δυστυχώς έκτοτε δεν έχει αναληφθεί

κάποια πρωτοβουλία εκ μέρους της αρμόδιας αρχής για την απαραίτητη αλλαγή του νομικού πλαισίου, με εξαίρεση την προ διετίας τροποποίηση διάταξης σχετικής με το διευρυνση του πεδίου εφαρμογής της δέουσας εκτίμησης, προκειμένου να περιληφθούν σε αυτήν έργα και δραστηριότητες εντός προστατευόμενων περιοχών που δεν υπόκεινται σε περιβαλλοντική αδειοδότηση (άρ. 27, παρ. 5, εδάφιο ιστ' ν. 4685/2020, όπως τροποποιήθηκε με το άρ. 46 ν. 5069/2023). Με την ίδια διάταξη τίθεται η προϋπόθεση της ενημέρωσης του ΟΦΥΠΕΚΑ από τις αρμόδιες αδειοδοτούσες αρχές, καθώς και η προϋπόθεση του εγκεκριμένου σχεδίου διαχείρισης. Ωστόσο όπως είναι εμπειρικά γνωστό σχετικά με την αντίστοιχη πρόβλεψη του ν. 4014/2011 περί εντολής της αδειοδοτούσας αρχής για διενέργεια δέουσας εκτίμησης στην περίπτωση έργων ή δραστηριοτήτων που χωροθετούνται εκτός περιοχών του δικτύου Natura 2000, η πρόνοια αυτή ασκείται αποσπασματικά και σε άκρως περιορισμένο βαθμό από τις αδειοδοτούσες αρχές. Συγχρόνως και παρά τις προβλέψεις του νόμου, η έγκριση των σχεδίων διαχείρισης είναι αβέβαιο πότε θα ολοκληρωθεί. Κατά συνέπεια, οι δύο παραπάνω προϋποθέσεις δεν επαρκούν για να διασφαλίσουν την απαραίτητη και υποχρεωτική -σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο- διενέργεια δέουσας εκτίμησης. Γι' αυτό και θα πρέπει η πρόβλεψη για διενέργεια δέουσας εκτίμησης να περιλαμβάνεται ως αυτοτελής πρόταση στα κανονιστικά μέτρα της ΕΠΜ (και αντίστοιχα να περιληφθεί ως διάταξη στο επικείμενο π.δ. του Πάρκου), με ρητή αναφορά σε απαίτηση σύμφωνης γνώμης του ΟΦΥΠΕΚΑ κατόπιν υποβολής μελέτης ειδικής οικολογικής αξιολόγησης για όλα τα έργα και δραστηριότητες που δεν υπόκεινται σε διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Δ.4 Ζητήματα φύλαξης και συμμετοχικότητας - πρόταση υιοθέτησης καλών πρακτικών από τη ΘΠΠ Γυάρου

Το WWF Ελλάς, αντλώντας χρήσιμα συμπεράσματα από το σχεδιασμό, τη δημιουργία και τη διαχείριση της Θαλάσσιας Προστατευόμενης Περιοχής της Γυάρου, επιθυμώντας να συμβάλει στο συνολικό εγχείρημα για τη δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου αποτελεσματικά διαχειριζόμενων ΘΠΠ στην Ελλάδα, συγκέντρωσε τα συμπεράσματα και τις καλές πρακτικές των δράσεών του, με σκοπό να υποστηρίξουν τη διαχείριση τόσο των υπαρχόντων ΘΠΠ, αλλά και ειδικότερα των δυο υπό διαμόρφωση Εθνικών Θαλάσσιων Πάρκων.

Σε αυτό το πλαίσιο έχει πρόσφατα καταρτίσει δύο διακριτούς οδηγούς που αφορούν τα συμπεράσματα και τις καλές πρακτικές που προκύπτουν από την εμπειρία και τη δεκαετή εμπλοκή του στην ευρύτερη περιοχή της Γυάρου (<https://wwf-odigoi.gr/>). Ο ένας οδηγός αφορά στις καλές πρακτικές της **Επόπτευσης Φύλαξης** και ο άλλος στις **Συμμετοχικές Διαδικασίες** της ΘΠΠ Γυάρου. Η δημιουργία των δύο ψηφιακών οδηγιών καλών πρακτικών πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Δημιουργία Οδηγιών Καλών Πρακτικών από την εμπειρία της ίδρυσης και διαχείρισης της ΘΠΠ Γυάρου», το οποίο εντάσσεται στο Πρόγραμμα «Ενσωμάτωση των βέλτιστων πρακτικών και των διδαγμάτων από τη ΘΠΠ Γυάρου στο Εθνικό Σύστημα Διαχείρισης Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών της Ελλάδας» που εκπονεί το WWF Ελλάς. Το πρόγραμμα επωφελείται από την υποστήριξη του [Monk Seal Alliance](#).

Αντικείμενο του **Οδηγού Καλών Πρακτικών Επόπτευσης & Φύλαξης** (<https://wwf-odigoi.gr/odigos-fulaxis/>) είναι η καταγραφή των εμπειριών του WWF Ελλάς από την ανάπτυξη του προγράμματος επόπτευσης και φύλαξης της ΘΠΠ Γυάρου και παρουσιάζει τις καλές πρακτικές, αλλά και τις προκλήσεις, που προέκυψαν κατά την εγκατάσταση και λειτουργία ενός καινοτόμου συστήματος απομακρυσμένης επιτήρησης σε αυτήν.

Αντικείμενο του **Οδηγού Καλών Πρακτικών Συμμετοχικών Διαδικασιών** (<https://wwf-odigoi.gr/symmetoxikes-diadikasies/>) είναι η καταγραφή των εμπειριών του WWF Ελλάς από τη λειτουργία της Επιτροπής Συνδιαχείρισης και των επιμέρους συμμετοχικών διαδικασιών που χρησιμοποιήθηκαν στην περίπτωση της Γυάρου και παρουσιάζει τις καλές πρακτικές, αλλά και τις

προκλήσεις, που προέκυψαν κατά την ανάπτυξη και την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης συμμετοχικής διαδικασίας για το σχεδιασμό και τη διαχείριση της ΘΠΠ Γυάρου.

Οι παραπάνω οδηγοί, τα συμπεράσματα και οι προτάσεις τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την τελική διαμόρφωση των Σχεδίων Διαχείρισης των δυο υπό διαμόρφωση Θαλάσσιων Πάρκων.

Δ.5 Από τις προτάσεις στην εφαρμογή: Κρίσιμα ζητήματα για την επίτευξη πραγματικής προστασίας

Εκτός από την βελτιστοποίηση της ίδιας της ΕΠΜ μετά από επεξεργασία των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης από την αρμόδια αρχή και τους εμπλεκόμενους φορείς και μελετητές, είναι κεφαλαιώδους σημασίας και ένας άλλος άξονας ενεργειών που απαιτούνται, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα πάρκα δεν θα μείνουν στα χαρτιά.

Η ΕΠΜ περιλαμβάνει μέτρα που αφορούν σε κρίσιμες πτυχές της διαχείρισης, οι οποίες έχουν ευρύτερο ή οριζόντιο χαρακτήρα. Μάλιστα ορισμένα από αυτά αποτελούν αρμοδιότητα αρχών ή φορέων πλην του ΥΠΕΝ ή του ΟΦΥΠΕΚΑ, ή απαιτούν τη συνεργασία διαφορετικών φορέων, ή αφορούν σε ενεργοποίηση εργαλείων και χρηματοδοτικών πηγών που εμπίπτουν σε άλλες πολιτικές, ή χρειάζεται να υλοποιηθούν σε κλίμακα ευρύτερη του Πάρκου. Σε αυτούς τους άξονες εμπίπτουν κατά περίπτωση ως προτεινόμενα από την ΕΠΜ μέτρα η φύλαξη (ειδικά εργαλεία, σχέδιο και εξοπλισμός φύλαξης) και η συναφής επιβολή κυρώσεων, η παρακολούθηση και η αντιμετώπιση της ρύπανσης, το εθνικό σύστημα παρακολούθησης κίνησης σκαφών, οι αποζημιώσεις των παράκτιων αλιέων για ζημιές από προστατευόμενα είδη κ.ά.

Πολλά από αυτά τα μέτρα που προτείνονται στην ΕΠΜ αποτελούν μεν αντικείμενό της αλλά δεν εμπίπτουν στο περιεχόμενο των επικείμενων εργαλείων θέσπισης (προεδρικά διατάγματα, σχέδια διαχείρισης). Για τον ειδικότερο σχεδιασμό και την εφαρμογή αυτών των απαραίτητων μέτρων απαιτούνται σημαντικές βελτιώσεις του ευρύτερου πλαισίου πολιτικών και της εφαρμογής τους, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας ανάμεσα στους αρμόδιους φορείς. Οι αλλαγές αυτές είναι επιτακτική ανάγκη να ξεκινήσουν άμεσα και να ολοκληρωθούν σε εύλογο χρόνο. Θα πρέπει μάλιστα προς τούτο να αξιοποιηθούν και βελτιστοποιηθούν εργαλεία που ήδη προδιαγράφονται στο νομικό μας πλαίσιο, όπως το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας ή το Σχέδιο Δράσης Βελτίωσης της Πολιτικής για τις Προστατευόμενες Περιοχές (άρ. 42 ν. 4685/2020).

Όπως έχει επισημάνει η Έκθεση Αξιολόγησης των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών που δημοσίευσαν τον Οκτώβριο του 2024 εννέα περιβαλλοντικοί οργανισμοί (<https://weseayou.gr/wp-content/uploads/2025/03/mpas.pdf>), απαιτούνται σημαντικές πρωτοβουλίες σε 4 βασικούς άξονες:

- **Νομοθεσία-Διαχείριση:** Παρότι η ίδια ΕΠΜ αποτελεί το σημαντικό πρώτο βήμα για την εφαρμογή της πολιτικής (προσδιορισμός των μέτρων), και παρά τις επιφυλάξεις που εγείρει η αποσπασματική και άκρως ελλιπή διαμόρφωση προστατευτικού καθεστώτος στην συντριπτική πλειοψηφία των π.π., υφίστανται σημαντικά θέματα που χρήσουν ουσιαστικής βελτίωσης όπως η συστηματοποίηση των διαχειριστικών δράσεων και μάλιστα στο πλαίσιο της προσαρμοστικής διαχείρισης (παρακολούθηση-αξιολόγηση-επανασχεδιασμός της διαχείρισης) και η ενίσχυση της δέουσας εκτίμησης (βλ. και ειδικό σχόλιο παραπάνω).
- **Διακυβέρνηση:** Με βάση την ουσιαστική πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς την ενίσχυση μιας ομοιογενούς και συνεκτικής προσέγγισης στη διαχείριση των ΘΠΠ στην Ελλάδα (συγκριτικά με το πρότερο καθεστώς) μέσα από τη δημιουργία του ΟΦΥΠΕΚΑ, πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστούν ορισμένες παρατηρούμενες ελλείψεις και κενά, τα οποία αφορούν τη στελέχωση του ίδιου του οργανισμού, τον συντονισμό ανάμεσα σε αρμόδιες αρχές και φορείς (και ειδικά ανάμεσα στο ΥΠΕΝ και το ΥΠΑΑΤ που έχει την ευθύνη για τη ρύθμιση της αλιείας),

καθώς και στη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων στη διαχείριση των περιοχών.

- **Φύλαξη, έλεγχοι, επιβολή κυρώσεων:** Παρά τη σχετικά πρόσφατη σύσταση σωμάτων φύλαξης στις μονάδες διαχείρισης ή τη διεύρυνση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του ΟΦΥΠΕΚΑ, χρειάζεται να αντιμετωπιστεί η ανεπαρκής στελέχωση αυτών των μονάδων και τα περιορισμένα μέσα τους (εξοπλισμός). Υφίστανται επίσης σημαντικές ασάφειες και ανεπάρκειες στο νομικό πλαίσιο σχετικά με τους ελέγχους και την επιβολή κυρώσεων (για τις αρμοδιότητες – διαδικασίες), προκλήσεις στον συντονισμό των αρμόδιων αρχών και φορέων, ανεπαρκής ανταπόκριση των αρχών σε περιστατικά παραβάσεων των προβλεπόμενων ρυθμίσεων και ελλείψεις έλεγχοι και επιβολή κυρώσεων στην πράξη.
- **Πόροι:** Παρά την αύξηση και τη σταθερότητα της χρηματοδότησης του αρμόδιου φορέα (ΟΦΥΠΕΚΑ), παραμένει ως κρίσιμο ζήτημα η χρηματοδότηση για την ενίσχυση της στελέχωσής του, καθώς και χαρτογράφηση και διασφάλιση νέων πόρων ώστε να υλοποιηθούν με συστηματικό και συνεκτικό τρόπο οι απαραίτητες δράσεις και συγχρόνως να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των ΘΠΠ.